Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

3-йил чиқиши
11 МАРТ 1968 й.
ДУШАНБА
№58 (517)
БАҲОСИ 2 ТИЙИН.

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ ВА ТОШКЕНТ ШАҲАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

Шаҳар қурилмоқда, шаҳар гўзаллашмоқда

ГЕОЛОГЛАРГА СОВҒА

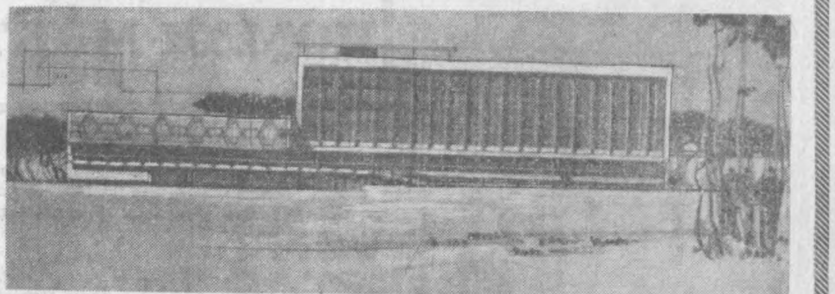

Бу суратда Ўзбекистон ССР Геология министрлигига қарашли «Тошкент геология» ишлаб чиқариш камера биносининг асосий нусхаларидан бири ифодаланган.

— Эътибор қилинг, — дейди ёш архитектор Юрий Белинский, — бино қурилишида вертикал ва горизонтал чизиқлар ниҳоят уйғунлаштирилган. Традицион миллий услубда солинган нақшлар асосий блок архитектурасининг ҳуснига-ҳусн бериб, ажойиб латофат кашф этади.

Қурилиш участкаси ғарбий-шимол ва шарқий-жанубдан Тарас Шевченко ҳамда Шота Руставели кўчаларининг Кафанов паркида туташган жойига тўғри келади.

Олти қаватли бинода харита тузиш партияси жойлашади, геология фондлари ва тематик партия бинолари ўрин олади. Иккинчи қаватдаги омборхонадан ҳар хил маъданларнинг намунаси қироатхонага ва махсус учинчи қаватдаги хонага ҳамда бошқа хоналарга лифтлар орқали берилади. Мутахассислар уларни ўрганиб, текшириш ишларини олиб борадилар. Иккинчи қаватда 100 ўринлик ошхона ҳамда 600 кишига мўлжалланган мажлислар зали жойлашади.

Геология министрлигининг ҳозирги биноси билан асосий блок ҳамда музей ўртасида алоқа иккинчи қаватдаги йўлкалар билан ўрнатилади.

Бу бинонинг орқасига уч қаватли геология музейи қурилади. Намойиш заллари, ҳисоблаш маркази, алмашлаш фондининг омбори ва бошқа ёрдамчи хоналар ходимлар учун ҳамда бу ерга келувчилар учун алоҳида қулайликлар яратади. Хоналарнинг кундузги нур билан ёритилиши, геология маъданлари намунасини бир-биридан ажратишда катта роль ўйнайди. Музей архитектураси асосий ишлаб чиқариш биноси билан уйғунлашган бўлиб, уларни пардозлашда мармар, алюминий, юқори сифатли ёғоч ва бошқа ёруғлик берадиган арматура қўлланилади.

Ҳозир «Узгипротяжпром» институтининг қурилиш архитектура бўлими бино лойиҳасини тамомлаш олдида турибди. Лойиҳа автори Ю. А. Белинский, бош инженер М. В. Головин, архитекторлар Л. В. Сколота ва О. Н. Гришко ўртоқлардир. Музей билан бино қурилиши 1969 йилнинг бошларида бошлаб юборилади.

Коммунистик меҳнат зарбдори А. Токмаков шаҳаримиздаги 13-махсус кўприк қуриш отрядининг пешқадам механизаторидир. Кейинги 10 йил ичида шаҳаримизда қурилган кўпгина йирик кўприк объектларида бу бинокорнинг ҳам катта ҳиссаси бор. Шу кунларда у Богдан Хмельницкий ва Энгельс кўчасидаги йўл-кўприк объектлари қурилишида фаол қатнашмоқда.

СУРАТДА: А. Токмаков.

200 МИНГ КИТОБ

Тошкент олий партия мактаби жуда бой адабиётлар фондига эга. Ҳозир унинг жовонларида 200 мингга яқин китоб, турли брошюра, лекция, журналлар сақланади.

Мактаб кутубхонасидан 1 минг 153 китобхон фойдаланади.

1967-1968 ўқув йили бошлангандан буён ўқувчиларга қарийб 50 минг нусха китоб тарқатилди.

Бу кутубхонанинг мактабдан ташқарида ҳам кўпгина ихлосмандлари бор. Навоий номли республика кутубхонаси, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, ҳузуридаги Партия тарихи институти кутубхоналарининг кўпгина аъзолари ҳам олий партия мактаби кутубхонасидан китоб олиб турадилар.

9 ҚАВАТЛИ УЙ ТАЙЁР

Шота Руставели кўчасида яна бир 9 қаватли бино тайёр бўлди. 3-трестнинг 5-бошқарма коллективи қурган бу уйга 48 оила кўчиб киради.

Давлат комиссияси бинокорларнинг меҳнатига муносиб баҳо берди. Эрта-индин шинам хоналарга эгалари кўчиб кирадилар.

Комиссия «Главташкентстрой» 63-бошқармасининг навбатдаги 48 квартирали уйини ҳам қабул қилиб олди. Бу уй Қозиробод кўчасида қад кўтарди.

ТЕЖОҒЛИК ИШ—БЕЖОҒЛИК!

Барака — тежамда

Шаҳримиздаги электр машинасозлиги заводининг коллективи тежамкорлик соҳасида яхши натижаларни қўлга киритаётир.

Тежамкорлик учун бошланган юриш ўтган юбилей йилида айниқса сезиларли бўлди. 11 кишидан ташкил топган кўрик комиссиясига корхона партия бюросининг секретари В. Н. Цхай бошчилик қиляпти.

— Дастлаб ишни цех, участкалардан бошладик,— деди Владимир Николаевич. — Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг халқ хўжалигида иқтисод қилиш ва тежамкорлик юзасидан чиқарган қарорининг моҳияти ишчилар ўртасида кенг тушунтирилди. Бунда комиссия аъзолари катта ташкилотчилик ишларини олиб боришди. Бу нарса тезда ўз маҳсулини бера бошлади...

Ҳа, чиндан ҳам ана шу тушунтиришлардан кейин ишчилар хомашё материалларига ўзгача кўз билан қарайдиган, уларни нес-нобуд қилмай ишлатишга эътибор берадиган, иш жойларини саранжом-саришта тутадиган бўлишди.

— Ишчиларнинг қимматли таклифларини—деб изоҳ беради, партия бюросининг секретари,— вақти-вақти билан ўтказиб туриладиган комиссия йиғилишларида муҳокама қиламиз. Комиссия аъзолари ишчилардан тушган таклифларни маъқуллагач, улар ишлаб чиқаришга жорий этилади.

Корхонанинг 30 дан ортиқ ихтирочилари бу юришда жонбозлик кўрсатишаётир. Улардан тушган қимматли таклифлардан 28 таси ўтган йили ишлаб чиқаришга жорий этилди. Бу нарса давлатнинг кўплаб маблағ ва хомашё ресурсларини тежаб қолишга имкон берди. Бунда Г. Л. Канцлер, В. А. Платонов, А. И. Здобников сингари ихтирочиларнинг таклифлари айниқса самарадор бўлди. Уларнинг, ишчи-хизматчиларнинг янгилик сари тинмай изланишлари туфайли планда кўзда тутилган 7 минг сўмлик ўрнига 94 минг сўмлик хомашё материаллари иқтисод қилиб қолинди.

Тежаб қолинган бу хомашёлар корхонада пландан ташқари маҳсулот ишлаб чиқаришда ҳам қўл келди, албатта. Буни, завод ишчиларнинг белгиланган планга қўшимча равишда ишлаб чиқарган маҳсулотларидан ҳам кўриш мумкин. Ўтган йили пландан ташқари 100 та ўрнига 225 та пайвандлаш трансформатори ҳамда мингта ўрнига 6 мингта электр чироқлари учун мослама тайёрланди.

— Иқтисод учун бошланган кўрик яхши самара беряпти,— дейди ўртоқ Цхай. Буни ишчилар яхши тушунишади. Ана шунинг учун корхонамиз аҳли беш йилликнинг учинчи йилида ҳам бир неча минг сўмлик хомашёларни, бир қанча тонна рангли ва қора металлни, кўплаб электр-қувватини тежаб қолишга ҳаракат қилаётир. Бу йўлда кўрик комиссияси аъзолари ишчиларнинг энг яқин маслаҳатчиси бўлиб қолади.

Шу кунларда корхона ишчи-хизматчилари беш йилликнинг учинчи йили топшириқларини бажариш учун социалистик мусобақани қизитиш билан бирга тежамкорлик учун бошланган юришда ҳам актив қатнашаётирлар. Бунинг боиси — меҳнатчиларнинг тежоғлик иш бежоғлик эканлигини тўла тушуниб етганлигидадир!

С. ЁҚУБОВ.

КАТТА КАРВОН

Ўзбекистон номли трактор-йиғув заводида ишлаб чиқарилаётган пахтачиликка мослаштирилган «Т28Х3» маркали тракторлар жаҳоннинг 23 мамлакатига экспорт қилинмоқда.

Тракторларимизнинг бундай шуҳрат қозонишида заводнинг И. Ёқубов бошлиқ экспорт участкаси бригада аъзоларининг хизмати катта. Улар экспорт қилинадиган машиналарнинг ҳар бир қисмини эҳтиёткорлик билан йиғадилар. Чидамли ва мустаҳкам бўлиши учун курашадилар.

Куни кеча контейнерларга жойлаштирилган 63 та шундай трактор завод темир йўлида вагонларга ортилди. Бу катта карвон олисдаги кубалик дўстларимиз пахтазорларида жавлон уради.

Шаҳримиздаги абразив комбинати шу кеча-кундузда мамлакатимиздаги кўпгина машинасозлик корхоналарига ўзининг сифатли маҳсулотларини етказиб бермоқда. Ишлаб чиқарилган маҳсулотлар контейнерларда зудлик билан жўнатилиб турибди.

СУРАТДА: завод контроль бўлимининг контролёрларидан Н. Жилцова, А. Мельникова, Н. Понаморёва ва З. Шаипова ўртоқлар тайёр маҳсулотларнинг сифатини текшириб жўнатишга ҳозирламоқдалар.

ДАСТГОҲЛАР СОНИ ОРТДИ

Бугун трикотаж фирмасининг янги ўров цехида иккита дастгоҳни монтаж қилиш ишлари тугалланди. Машиналарни слесарлардан Р. А. Арецянц, В. И. Дорофеев, З. Жалиловлар бригадир Х. С. Шафеев бошчилигида бир ой давомида монтаж қилишди.

«М-150-1» маркали машиналар Кострома шаҳридаги тўқимачилик машиналари заводидан келтирилди. Уларнинг ҳар бирида юзтадан ғалтак бор. Машиналардан ипни пишитиб қайта ўрашда фойдаланилади. Ип бир ғалтакдан иккинчисига орада жойлашган махсус темир қутича орқали ўтиб ўралади. Қутичагача ипни мустаҳкамлайдиган парафин солиб қўйилган.

Шу пайтгача ўров цехида бундай дастгоҳлардан иккитаси ишлаб келарди. Эндиликда уларнинг сони тўрттага етди.

Янги дастгоҳларнинг ҳар бири сменада 280 килограмм ипни қайта ўраб беради. Дастгоҳдан ўтган иплар пишиқ ва чидамли бўлиб, трикотаж буюмлар тўқиш жараёнида узилмайди.

Янги машиналарни трикотажчилар бугун ишга туширдилар.

Паспорт режимига қатъий амал қилинсин

Сўнгги икки йилда пойтахтимизнинг Киров районида аҳолининг турар-жойга эҳтиёжини қондириш, ободонлаштириш, районни реконструкция қилиш ва тозалаш соҳасида катта ишлар қилинди. Янги обод кварталларга 8 минг оила кўчиб ўтди. Фақат 1967 йилда 5200 оила барча қулайликларга эга бўлган квартиралар олди. Буларнинг ҳаммаси қардош республикаларнинг оғаларча амалий ёрдами, мамлакатимизда инсон тўғрисида ғамхўрлик қилиш барча халкларнинг умумий ишига айланиб қолганлигининг гувоҳи ва самарасидир.

Киров район сессиясида район ижроия комитетининг раиси **Д. Г. Шобурҳонов** докладида, депутатларнинг нутқларида мана шулар тўғрисида алоҳида гапирилди. Сессия, шунингдек, меҳнат ресурсларидан фойдаланиш ва кадрларни район корхоналари ва ташкилотларга бириктиб қўйиш масаласини ҳам муҳокама қилди.

Доклад ва музокараларда районда ҳозир ҳам гарантияли хатлари бўйича квартира олмаган 1600 оила борлиги, 3 мингга яқин оила нообод турар-жойларда, ноқулай квартираларда яшаётганлиги қайд қилинди.

Аҳоли тез ўсмоқда. Шунинг учун ҳам паспорт режимига қатъий амал қилиш ҳар қачонгидан ҳам зарурдир.

Район милиция бўлимининг ходимлари кадрлар бўлимлари, паспорт столлари, корхона, ташкилот, муассаса, ўқув юртлари, турар-жой конторалари, маҳалла ва квартал комитетлари активистлари билан ҳамкорликда аҳоли ўртасида паспорт режимини сақлаш юзасидан анчагина тушунтириш ишларини олиб бормоқдалар, прописка қоидаларини бузувчиларни аниқлаб, уларга маъмурий таъсир чораларини қўлланмоқдалар.

Бироқ шунга қарамай, биргина ўтган йилнинг ўзида районда паспорт режимини бузган 3 минг киши аниқланди. Булардан 300 дан ортиғи Тошкентда прописка қилишга ҳуқуқсиз кишилар бўлиб чиқди.

Айрим раҳбарлар паспорт режимини мустаҳкамлаш бўйича иш олиб бориш у ёқда турсин, аксинча, тартиббузарларга ҳомийлик қилиб келмоқдалар. «Узбексельмаш» заводида 1967 йилда 94 киши пропискасиз ишга қабул қилинган. «Подшипник» заводининг ётоқхонасида 41 киши пропискасиз яшаб келган. «Компрессор» заводида эса, бирорта ҳам ҳужжати бўлмаган 35 киши ишга олинган.

Тошкент университетида 846 студент узоқ муддат пропискасиз ўқиган, улардан 9 кишининг эса паспорти ҳам бўлмаган.

Паспорт режимини қўпол равишда бузишнинг худди шундай фактларини «Ташгресстрой»да, абразив буюмлар комбинатида, «Главташкентстрой»нинг қурилиш ташкилотларида ҳам учратиш мумкин. Бетайин кишиларни ишга қабул қилиш, баъзан жиноятчилик сонини ва қонунчиликни бузишнинг бошқа ҳолларнинг кўпайишига олиб келади.

Депутатлардан Ғ. Ражабов, Д. Аъзамов, Ш. Тўраев ва бошқалар район ижроия комитетидан, милиция ходимлари корхона ва муассасаларнинг раҳбарларидан паспорт режимига қатъий амал қилишни талаб қилдилар.

Тошкентга янгидан келаётган кишиларни пропискадан ўтказиш ман этилган ҳозирги шароитда, кадрлар билан таъминлаш ва уларнинг қўнимсизлигига барҳам бериш тўғрисида сессияда муҳим гаплар бўлди. Қатор корхоналарда кадрлар қўнимсизлигини тугатиш ва кескин қисқартиришга эришилди. Масалан асбобсозлик заводида унумли меҳнат учун ҳамма шароит яратилган. Заводнинг аксари меҳнатчилари обод яхши квартиралар билан таъминланган. Корхона раҳбарлари ётоқхоналардан бирида профилакторий ташкил этишни мўлжаллашяпти. Унда ишчилар дам олиб, ўз саломатликларини яхшилайдилар. Корхонанинг боғча ва яслилари бор. Раҳбарлар ишчиларнинг маданий эҳтиёжларини қондириш тўғрисида алоҳида ғамхўрлик қиладилар. Корхона маблағи ва кучи билан бу ерда стадион қурилган, завод клуби қайта тикланмоқда. Спорт, бадиий ҳаваскорлик тўгараклари қатнашчилари сафи тобора ўсмоқда. Буларнинг ҳаммаси кадрларнинг заводда мустаҳкам жойланиб қолишига, ишчи кучларининг қўнимсизлигига барҳам беришга имконият туғдиради.

Бироқ районда шундай корхоналар ҳам борки, уларда кадрлар қўнимсизлиги доимий ҳолатга айланиб қолган. «Ўзбексельмаш» заводида бултур 554 киши ишга қабул қилинган бўлса, 515 киши ишдан бўшаб кетган.

Кадрлар қўнимсизлигининг асосий сабаблари ишлаб чиқаришни ташкил этиш, меҳнатни ҳимоя қилиш контроли етарли эмаслиги ҳамдир. Шунингдек, меҳнаткашларнинг маданий-маиший эҳтиёжлари етарли даражада қондирилмаяпти, меҳнатни рағбатлантириш масалалари дадил ҳал этилмаяпти. Баъзи корхоналарда ишчилар ва инженер-техник ходимларининг малакасини ошириш тўғрисида ғамхўрлик қилинмайди, тарбиявий ишлар талабдагидек эмас. Натижада ўтган йили районда 7 минг 302 киши ишга қабул қилингани ҳолда 7688 киши бўшаб кетган.

Сессия паспорт режимини сақлашни мустаҳкамлаш, қонунчиликнинг бузилиш ҳолларига йўл қўймаслик, корхоналар, қурилиш, транспорт ва алоқа ташкилотларига кадрларни бириктиб қўйишга қарата қарор қабул қилди.

А. ЕВСТИФЕЕВ.

МАҲАЛЛАДА ТАНТАНА

Киров районидаги «Боксёр» маҳалланинг аҳил аҳолиси ҳар бир байрамни тантанали нишонлашни одат тусига киритган. Куни кеча пойтахтимизнинг ҳамма жойида кенг нишонланган 8 март байрам тантанаси ҳам бу маҳаллада кенг нишонланди. Шунинг билан бу байрам маҳаллада саккизинчи бор нишонланишидир.

Хотин-қизларнинг тантанали кечаси кўнгилли ўтиши учун трикотаж фирмасининг ишчиси Султон Юсупов раислик қилаётган маҳалла комитетининг активларидан 70 ёшли пенсионер отахон Х. Фахриддинов, кекса онахон Х. Назирхонова, хотин-қизлар Советининг раиси М. Отабекова, жамоатчи хотин-қизлардан педагог Е. Абдураҳмонова, Алоқа институтининг ўқитувчиси С. Абдураҳмонова, 2-пойафзал фабрикасининг устаси коммунист Р. Бадалова ва бошқа ўртоқлар катта жонбозлик кўрсатишди.

Маҳалла комитети хотин-қизларга атаб катта зиёфат уюштирди. Байрам дастурхони атрофида 70 хотин-қизга совғалар топширилди.

Маҳалла активи, пенсионер пазанда Муҳидин ота Икромов дастурхонга ажойиб таомлар тортади.

Район партия комитети номидан вакил бўлиб келган 12-мактаб ўқитувчиси Махсума Тожиева йиғилганларни табриклаб, Халқаро хотин-қизларнинг озодлик куни ҳақида ва маҳалладаги турли касб эгаларининг ажойиб ишлари ҳақида сўзлади.

Маҳалла бадиий ҳаваскорлари Ўзбекистон радио ва телевидениеси қошидаги халқ чолғу оркестрининг солисти А. Худойқулов раҳбарлигида томоша кўрсатишди. Халқ филармонияси солисти М. Назарова оналар мадҳиясини куйлади.

Маҳалла хотин-қизларининг топшириғига биноан М. Толипова кечани кўнгилли ўтказган маҳалла комитетига кеча қатнашчилари номидан ташаккур айтди.

Суратларда: Муҳиддин Икромов ва Мўътабар Худойқулова меҳмонлар тараддудида.

Маҳалла комитетининг раис ўринбосари Хусниддин Фаҳриддинов ва актив Р. Бадалова бир группа аёлларга совғалар топширишмоқда.

М. Нуридинов фотолари.

Тошкент вокзали яқинидаги туркистонлик 14 комиссар хиёбони айниқса баҳор пайтларида жуда гўзаллашади.

СУРАТДА: майдон ҳиёбони.

ЖАМОАТЧИ КУТУБХОНАЧИ

Китоб дўстлари Гулистон чеккасидаги кичкинагина уйни яхши биладилар. Бу ерда Хадия Сағиева истиқомат қилади. Унинг уйида кутубхона бор. У кутубхона ишларини жамоатчилик асосида олиб бормоқда.

Коммунист Ҳ. Сағиева 27 йил давомида кутубхоначи бўлиб ишлади. Ҳозир у пенсияда, лекин ўзи севган касбидан воз кечишни истамайди. Шу аёл ёрдамида янги микрорайондаги олтинчи мактабда китоб бериш уюштирилди. Бу пенсионер аёл мактаб ўқувчилари билан азалдан дўстлашиб қолган. Ўқувчилар шу кутубхоначи аёл билан бирга хонадонларга китоб олиб борадилар, китобхонларнинг буюртмаларини тўплайдилар.

Яқинда Ҳ. Сағиева Татаристон Автоном Республикасидаги Арск райони комсомол ташкилотига туҳфа тариқасида китоблар солинган посилка жўнатди. У ёшлигида ўз жамоатчилик ишини шу ерда бошлаган эди. Бу моҳир кутубхоначи ўзининг шу ишини ҳозир ҳам давом эттирмоқда.

(ЎзТАГ).

ИРРИГАТОРЛАР САФАРИ

Бугун республикамиз ёш ирригаторларидан бир группаси чет эл саёҳатига йўл олди. Саёҳатчилар Германия Демократик Республикасида ўн икки кун бўладилар.

Ўзбек ирригаторлари немис ҳамкасбларининг шу кунларда олиб бораётган ишлари билан танишадилар.

Туристлар орасида «Ташводстрой»нинг прораби А. Парпихўжаев, «Южсурханводстрой»нинг монтаж бошқармаси участка бошлиғи Ж. Хожимуродов, «Узводстрой»га қарашли Тошкент темир-бетон буюмлари заводининг бош техниги В. Халилов ва бошқалар бор.

«Ўзглавводстрой» бошқармаси февраль ойида ана шундай группани Болгарияга юборган эди. Навбатда эса Польша ва Чехословакияга сафар қилиш мўлжалланмоқда.

МИЧУРИН номли мактабда

Шаҳримизнинг Кўкча Оқтепасида бир мактаб бор. Уни кўплар бир кўришга орзуманд. Шу сабабдан бўлса керак республикамизнинг турли чеккаларидан келган биология ўқитувчилари бу ерга келиб, ажойиб педагог- республикада хизмат кўрсатган ўқитувчи Абдулла Дўсматовнинг ишлари билан танишадилар. Унга раҳматлар айтиб қайтадилар.

Мана, биз ҳам Мичурин номидаги ана шу мактабдамиз. Ҳовлига киришимиз билан кўз ўнгимизда улкан боғ намоён бўлади. Уни Абдулла ака бош бўлган пионер ва ўқувчилар бунёд этишган. Боғда турли-туман мевали дарахтларгина эмас, неча юз хиллаб гул ва манзарали ўсимлинлар ҳам яшнаб турибди.

Мактаб залига киришимиз билан қулоғимизга қушларнинг шўх сайроғи эшитилди. Шинамгина уйчалар олдига борамиз. Унда канарейка, тўти сингари қушлар чуғурлашиб юришибди.

Залларни айланамиз. Ҳамма ерда тувак-тувак гуллар. Биология кабинетида ҳам ана шундай.

Абдулла ака Дўсматов билан биргаликда мактаб иссиқхонасига борамиз. Хонага киришимиз билан ўнг ва сўлдаги икки туп лимонга кўзимиз тушади. Сап-сариқ мевалари кўзни қамаштиради.

Иккинчи хонага кирамиз. Бу ерда помидорлар қип-қизил бўлиб пишиб ётибди. Атиргуллар худди ёздагидек чаман-чаман очилиб турибди. Кўриб кўз яшнайди. Иссиқхонадаги гул ва сабзавотларни санаб тугатиш қийин. Буларнинг барини болаларнинг ўзлари парваришлаётган экан.

Ҳовлига чиқиб, дарахтлар тагини юмшатаётган болаларга кўзимиз тушди. Улар билан суҳбатлашдик.

— Биз, — дейди улар, — мактабимизда ўтказган тажрибаларимизни ўз боғимизда ҳам синаб кўрмоқдамиз. Бизнинг боғбонлигимиздан ота-оналаримиз хурсанд. Биз эса устозимиз Абдулла акамиздан беҳад миннатдормиз.

СУРАТЛАРДА: ёш мичуринчилар ўзлари парвариш қилаётган лимонни кўздан кечираётирлар.

Мактаб иссиқхонасидаги гуллар ана шундай очилиб турибди.

Ёш боғбонлар мактаб тажриба участкасида.

Абдулла ака Дўсматов иссиқхонадаги қип-қизил бўлиб турган помидорларни кўздан кечирмоқда.

Р. Альбеков фотолари.

● Меҳнатни илмий асосда ташкил этайлик

ЎЗГАРИШНИНГ БОШЛАНИШИ

„Ўзбексельмаш" ликлар ўтган йили ялпи ва товар маҳсулот ишлаб чиқариш бўйича ҳам, ассортимент бўйича ҳам белгиланган планларни ошириб бажардилар. Бундан ташқари юбилей йилида корхона олаётган рекламациялар сони анча камайди. Коллектив пахтакорларга ҳар томонлама мустаҳкам, замонавий машина-механизмлар етказиб бериш учун ҳаракат қилиб, маҳсулот сифатини яхшилаш соҳасида талайгина ютуқларни қўлга киритди.

Корхона беш йилликнинг учинчи йилида ҳам чакки ишламаяпти. Маҳсулот ишлаб чиқариш бўйича белгиланган деярли ҳамма топшириқлар ой сайин бажарилиб турибди.

Лекин бу корхонада ҳамма иш кўнгилдагидай экан, деган сўз эмас, албатта. Планлаштириш ва моддий рағбатлантиришнинг янги системасига ўтиш учун тайёргарлик жараёнида бу ерда шу пайтгача унча сезилмаган камчилик ва нуқсонлар очилиб қолди. Корхонада айни вақтда иш дуруст ташкил қилинмаганлиги, ишлаб чиқариш маданиятининг пастлиги, ишчилар, инженер-техник ходимлар ўртасида меҳнат интизоми дуруст йўлга қўйилмаганлиги оқибатида кўп вақт исроф бўляпти, маҳсулотнинг айрим турлари таннархини арзонлаштириш планлари бажарилмаяпти. Ўтган йили корхонада сменалар орасида ўртача иш вақтининг 15 проценти исроф бўлди. Кўрак чувийдиган ва пахтани подбор қиладиган машиналарни ишлаб чиқаришга белгиланганидан анча кўп маблағ сарфлаб юборилди.

Сўнгги пайтларгача корхонада иқтисод ва тежамкорлик учун кураш, ўзаро социалистик мусобақа кўпинча расмий характерга эга бўлиб келди, десак ҳақ гапирган бўламиз. Завод раҳбарлари ички резервлардан оқилона фойдаланиб, меҳнат унумдорлигини ошириш ва ишлаб чиқариш учун сарфланаётган харажатларни камайтириш масалалари билан жиддий шуғулланмадилар.

Мана энди планлаштириш ва моддий рағбатлантиришнинг янги системасига ўтиб ишлаш лозим бўлиб турибди. Хўжалик ҳисоби корхона фаолияти учун мутассади бўлган кишилардан амалга оширилаётган ҳар бир тадбирга чуқур ақл кўзи билан қарашни, давлатнинг ҳар бир сўм, ҳар бир тийинидан ўрни-ўрнида фойдаланишни, ишлаб чиқаришни илмий асосда ташкил қилишни талаб қилади. Шунинг учун ҳам завод раҳбарлари «кеч бўлмаганидан коч бўлгани маъқул» деган рус халқ мақолига амал қилишди ю, ишлаб чиқаришни ташкил қилишни яхшилаш йўли билан ички резервлардан самарали фойдаланиш бўйича муҳим тадбирлар белгилай бошлашди. Ўтган йил июль ойида заводда меҳнатни илмий ташкил қилиш (НОТ)ни жорий қилиш лабораторияси ташкил этилиб, унга кўп йиллардан бери цех бошлиғи бўлиб ишлаб келаётган тажрибали механик-инженер Владимир Павлович Броун раҳбар қилиб тайинланди. Лаборатория ходимлари цехларда меҳнатни илмий ташкил қилиш бўйича план ва графиклар тайёрлашга киришдилар. Бу план ва графиклар техника кенгашида тасдиқлангандан кейин амалда жорий қилина бошланади.

Лаборатория ходимлари ишлаб чиққан план бўйича заводнинг механика-йиғув цехининг сеялкаларни йиғувчи участкасида меҳнат илмий ташкил қилинди. Ҳозир бу участкада бир қарашдаёқ чинакам меҳнат маданияти кўзга ташланиб туради. Юксак тартиб, саронжомсариштaлик ҳавасингизни келтиради. НОТ жорий қилинмасдан аввал бу ерда меҳнат унумдорлиги кўнгилдагидай эмасди. Ишчилар жуда ноқулай шароитда меҳнат қилардилар. Йиғилиши керак бўлган сеялкаларнинг деталлари тележкаларда олиб келиниб, батартиб равишда ерга ташлаб кетилаверар, кўп иш қўл кучи билан бажариларди.

Ҳозир участкада деталлар тунукадан махсус ясалган жовонларга алоҳида-алоҳида қилиб хиллаб тахлаб қўйилади. Ишчи ўзига керакли бўлган деталь ва эҳтиёт қисмларни мана шу жовонлардан олади. Сеялкалар конвейердаги махсус мосламаларга қўйиб йиғилади. Ишчи қулай-ноқулайлигига қараб туриб, мосламанинг «оёқ»ларини кўтариши ёки пасайтириши мумкин. Сеялкалардаги винт ва гайкалар пневматик асбоб билан тез ва осон маҳкамланмоқда. Булардан ташқари участкага янги батареялар, кундузги ёритиш чироқлари ўрнатилди, фонтанчалар қурилди, ишчиларнинг малакаси оширилди. Натижада меҳнат унумдорлиги 15 процент ортди. Умуман участкада НОТни жорий қилишдан йил мобайнида кўриладиган иқтисодий самара 5 минг сўмни ташкил қилади.

Темирчилик-пресслаш цехининг гильотин участкасида НОТ эндигина жорий қилинмоқда. Бу ерда илгари меҳнат эстетикасининг энг элементар томонларига ҳам риоя қилинмасди, меҳнат унумдорлиги ва маҳсулот сифати паст эди. Ишчиларнинг кўп вақти материаллар уюмидан зарур металлни танлаб олишга кетарди.

Ҳозир участка секин-аста тартибга келтириляпти. Кейинги пайтда кўрилган тадбирларнинг ўзи коллективга смена давомида 30 минутни тежаб қолиш имконини берди. Бу вақт мобайнида ҳар бир ишчи 400 тадан майда деталь тайёрлаши мумкин.

Металл қирқувчилар яқингача ҳам станокда тайёрланган деталларни ерга ташлашарди. Кейин уни бошқа бир ишчи тараларга солиб цехларга жўнатарди. Ҳозир бунга чек қўйилди. Ҳар бир станок олдига биттадан яшчик қўйилган. Бу яшчиклар деталларга тўлгач, дарҳол янгиси билан алмаштирилади.

Участкада меҳнатни илмий ташкил қилиш бўйича шу пайтгача амалга оширилган тадбирлар ишчилар учун катта қулайликлар туғдирибгина қолмай, уларнинг моддий манфаатдорлигига ҳам ижобий таъсир қилди. Илгари бу ерда ишчиларнинг ўртача иш ҳақи 120 сўмдан ошмасди, айни вақтда 145—150 сўмни ташкил қиляпти.

Ҳозир участкада металл ташийдиган тележкалар учун темир йўл излари ва осма кранлар, металл турадиган махсус майдончалар қурилаяпти. Станоклар ишчи кўзини толиқтирмайдиган рангларга бўялмоқда. Бу ерда меҳнатни илмий ташкил қилиш иккинчи-учинчи кварталда тугалланиши керак.

Умуман корхонада меҳнатни илмий асосда ташкил қилиш суръати жуда суст бораяпти. Гильотин участкасидаги айрим ўзгаришларни ҳисобга олмаганда, энг асосий темирчилик-пресслаш цехида ишлаб чиқариш маданияти мутлақо талабга жавоб бермайди. Цех ифлос, бетартиб, сменалар орасида ишчиларнинг дам олишлари учун ҳеч қандай шароит йўқ.

Айниқса қуюв цехидаги ишчилар ёмон шароитда меҳнат қилишмоқда. Бу ерда кўп иш қўл кучи билан бажарилади. Цех етарли даражада ёруғ эмас, агрегатлар устидаги чанг тўрт эллик келади. Хўш, шундай шароитда ишчилар қандай қилиб яхши кайфият билан меҳнат қилишлари мумкин? Завод раҳбарлари бу ҳақда жиддий ўйлаб кўрсалар бўларди.

Баъзи цехларда меҳнат унумдорлиги пастлигини ишлаб чиқарилган маҳсулот номенклатураси тез-тез ўзгариб туриши билан оқлашмоқчи бўлишади. Лекин бу бўлмаган баҳона. Ҳамма гап ишлаб чиқариш кўнгилдагидай ташкил қилинмаганлиги, меҳнат маданияти пастлигидадир.

Завод ишчилар, инженер-техник ходимлардан танқислик сезяпти. Шундай пайтда корхонада меҳнатни илмий асосда ташкил қилиш, меҳнат маданиятини яхшилаш муҳим аҳамият касб этади. Бош инженер Иван Максимович Денисенкодан корхонада меҳнат маданиятини ошириш соҳасида қандай тадбирлар амалга оширилаётганлигини сўрадик.

— Яқинда заводга саноат эстетикаси билан шуғулланадиган мутахассисни ишга қабул қилдик,— деди бош инженер. — Ҳозир у айрим цех ва участкаларни замонавий услубда қайта қуриш лойиҳасини тайёрлаяпти.

Бу ташаббусни табриклаш керак, албатта. Лекин заводдаги цех ва участкаларни қайта қуриш 3—4 йилнинг юзини кўриб амалга ошадиган иш. Шундай бўлгач, ҳозирча мавжуд цех ва участкаларда озодаликни йўлга қўйиш, ҳавони алмаштириб турадиган вентиляторлар ўрнатиш, тувакларда гуллар ўстириш, сменалар орасидаги бўш вақтларда ишчилар, инженер-техник ходимларни дам олишлари учун шароит яратишга эътибор берилса яхши бўларди. Бу кўп вақтни ҳам, ортиқча сарф-харажатни ҳам талаб қилмайди.

Завод раҳбарлари меҳнатни илмий асосда ташкил қилиш муваффақиятга эришишнинг асосий гарови эканлигини асло унутмасликлари керак.

А. ЭГАМНАЗАРОВ,
«Тошкент оқшоми» махсус мухбири.

Р. КАМАЛИЕВ,
Заводдаги «Фрунзевец» газетаси ходими.

СУВ ТЕКИНМИ?

● ГЕОЛОГ МУЛОҲАЗАЛАРИ

Яқинда «Известия» газетасида берилган халқ контроли саҳифасида Ярославль тўқимачилик фабрикасининг тўқув цехида сувни сарфлаш ҳисоб-китоб қилина бошлангандан кейин цех йилига 40 минг сўм даромад келтира бошлаганлиги ҳақида мақола босилди. Бу факт сиртдан ғалати кўринса ҳам, лекин аслида унинг ҳеч қандай таажжубланадиган жойи йўқ. Турмушда ишлатиладиган сувни киши истеъмол қилиши мумкин бўлган даражага келтиргунча талай меҳнат ва маблағ сарфланади.

Бизда ер ости сувлари 1500—2500 метр чуқурликдаги қудуқлардан олинади. Ҳар бир қудуқни кавлаб фойдаланишга топшириш учун 100 сўмдан 400 сўмгача сарфланади.

Афсуски шаҳримизда ичимлик сувлардан фойдаланишни кўнгилдагидай деб бўлмайди. Луначарский, ёғ-мой комбинати посёлкаларида кейинги пайтда аҳолининг сувга бўлган талаби ортиб кетди. Бу посёлкаларда водопровод сувлари кўпроқ ҳовлиларни кўкаламзорлаштириш учун ишлатилаётган бўлса керак, дерсиз? Кошкийди шундай бўлса! Ачинарлиси шундаки, бу посёлкаларда водопровод кранлари кўпинча неча-ю-кундуз ҳеч сабабсиз очиқ ётади.

Ҳозирги пайтда ер ости сувларида темир, марганец, бром, магний, натрий ва калий каби 60 га яқин турли хил минерал моддалар мавжудлиги аниқланди. Бизда айниқса Марказий Қизилқум массиви ер ости сувларига жуда бой. Лекин бу сувдан оқилона фойдаланишга дуруст эътибор берилмаяпти.

Биз кейинги уч йил мобайнида Бухоро областидаги Конимех, Томди, Мурунтов, Оқтов посёлкаларида бўлдик. Конимехдан 80 километр чамаси берида, шундай йўл ёқасида қазилган қудуққа ўрнатилган қувурдан сув отилиб чиқиб ётибди. Бу сувдан қудуқ яқинида кичик кўл ҳосил бўлган. Қизилқумдаги Азнек посёлкаси ва Томди район марказидаги қудуқлардан чиқаётган ер ости иссиқ сувлари ҳам бекорга исроф бўляпти. Республика геология министрлиги бу сувлардан мақсадга мувофиқ равишда фойдаланиш тўғрисида жиддий ўйламаяпти.

Азнек посёлкасидаги қудуқдан бир суткада 1300 кубометр сув чиқади. Замонавий шаҳарда ҳар бир киши суткада камида 100-150 литр сув сарфлашини назарда тутганда Азнекдаги иссиқ сув билан 500 кишини таъминлаш мумкин бўларди.

Ўрта Осиё геология ва минералогия илмий-текшириш институтида геология ва минералогия фанлари кандидати Борис Александрович Бедер анчадан бери ер ости минерал сувлари ва иссиқ сувлардан фойдаланиш масаласини ўрганяпти. Борис Александрович шу темада 200 дан ортиқ илмий иш ёзган. Шунингдек, олимлардан О. К. Ланге, А. А. Бродский, Б. А. Бедер, А. Н. Султонхўжаев, Н. Н. Ҳожибоев, Д. У. Миралиев сингари олимлар ҳам Ўзбекистондаги ер ости сувларини ўрганиш ва улардан фойдаланишни йўлга қўйиш соҳасида бир мунча ишларни амалга оширдилар.

Ер ости сувлари юртимизнинг бебаҳо бойлиги. Ундан самарали фойдаланиш халқ хўжалигини юксалтириш, кишиларнинг турмуш фаровонлигини оширишга катта таъсир кўрсатишини унутмайлик!

В. КАМЕНСКИЙ,
инженер-геолог.

«Ташавтомаш» заводи ишчи-хизматчилари учун яхшигина шароит яратилди. Корхонанинг янги маданият клуби ишга тушди. Клубдаги 640 ўринли томоша зали ҳар куни томошабинлар билан гавжум.

СУРАТДА: клуб биносининг кўриниши.

Э. ТУРАЕВ фотоси.

● Иқтисодий ислоҳот амалда

ЧКАЛОВЧИ ШОФЁРЛАР

Чкалов номли заводга қарашли автогараж ҳовлиси эрталаб чиннидек топ-тоза эди. Текис ётқизилган асфальт қуёшнинг заррин нурларида ярқираб турибди.

Шофёрлар енгил юк машиналар ва автобуслар атрофида гир капалак бўлиб юришибди. Биз сафарга ҳозирланаётган шофёрлар билан ҳорма-бор бўл қилишгач, автогараж бошлиғининг ўринбосари Нажмиддинов ҳузурига кириб, ундан корхона планлаштириш ва моддий рағбатлантиришнинг янги системасига ўтиб ишлай бошлагандан кейин қандай ўзгаришлар юз берганлигини сўрадик.

— 1967 йилнинг май ойидан янгича системада ишлаяпмиз. Шундан бери бизда ҳамма кўрсаткичлар бўйича белгиланган топшириқлар ойма-ой, кварталма-квартал ўз муддатида бажариляпти. Ёқилғи, авторезина ва ремонт учун ажратилган маблағлардан тежаб-тергаб фойдаланаяпмиз. Жумладан, 1967 йилнинг май ойидан 1968 йилнинг январигача бўлган муддатда ёқилғи учун ажратилган маблағдан 4676 сўм, авторезина учун ажратилган маблағдан 5790 сўм, ремонт учун ажратилган маблағдан эса 9449 сўм тежаб қолинди.

— Шофёрларга, ремонтчиларга ҳақ тўлаш қандай бўлди?

— Чакки эмас. Ишчиларимизга пландаги 85018 сўм ўрнига 99142 сўм иш ҳақи тўладик. Вақтбай ишчининг бир ойлик ўртача иш ҳақи 100 сўмни, ишбай ишчининг бир ойлик ўртача иш ҳақи 119-121 сўмни ташкил эди.

Шофёрларимизд а н Михаил Клевцов, Шомил Искандаров, Михаил Шадрин, Саъдулла Шохобердиновларнинг иши пишиқ, топширилган вазифаларни аъло даражада бажаришади. Улар ёқилғи, авторезина тежашда, машинани узоқ вақт капитал ремонтсиз минишда кўпчиликка ўрнак бўлишяпти...

Шофёрлар коллективи беш йилликнинг учинчи йили планини муддатидан аввал бажариш мажбуриятини олган. Бу мажбуриятларни ўз вақтида бажариш учун улар ижодкорлик билан меҳнат қилмоқдалар.

У. НАЗАРОВ.

УЛКАН МУВАФФАҚИЯТЛАР МАНЗАРАСИ

ХЕРЛУФ БЕДСТРУПНИНГ СССРГА ҚИЛГАН САФАРИ

Копенгаген. [АПН мухбири]. Яқинда Данияда «Мен Совет Иттифоқида нималарни кўрдим» деган альбом сотила бошлади. Унинг автори атоқли тараққийпарвар рассом, «Халқлар ўртасида тинчликни мустаҳкамлаш учун» Ленин мукофотининг лауреати Херлуф Бедструпдир. У ўтган йили СССР нинг турли районларида, фабрика-заводларида, болалар муассасаларида бўлиб, кўп миллатларнинг вакиллари билан суҳбатлашган эди. Бу китоб—альбом АПН таклифи билан қилинган шу сафар натижасидир.

— Совет халқи ўз мамлакатининг чинакам хўжайини бўлиб қолганидан буён ўтган 50 йил ичида,—деди АПН мухбири билан суҳбатда Х. Бедструп, эришилган улкан муваффақиятларни акс эттиришни жуда истаган эдим.

Совет Иттифоқида кўрганларим менда чуқур таассуротлар қолдирди. Атиги ярим аср мобайнида ва энг ноқулай шароитларда илгари фақат назариялардагина бўлган жамиятни барпо этган халқдан қувонмай илож йўқ. Ҳозир у қаҳрамонона ва фидокорона меҳнат ҳамда курашлар натижасида реал факт бўлиб қолди. Совет Иттифоқи давлатининг мавжудлиги планетамизда тинчликни мустаҳкамлаш ва бошқа халқларнинг озодлик ҳамда мустақиллик учун олиб бораётган курашларининг муваффақият қозониши учун ғоят катта аҳамиятга эгадир.

П. МАЛОВ.

Шаҳримиз марказидаги марказий кинолекторий ҳам кўп ўтмай ишга тушади. Ҳозир бу ерда пардозлаш ишлари қизғин бормоқда. Энг сўнгги ва асосий пардозлаш ишларини «1-Отделстрой» трестига қарашли 20-қурилиш бошқармасининг бинокорлари олиб бормоқдалар.

СУРАТДА: пардозлаш ишларини сифатли олиб бораётган ўртоқ С. Сатторов бошлиқ бир группа пардозчи бинокорлар.

РЕВОЛЮЦИЯ ВЕТЕРАНЛАРИ МЕҲМОНИМИЗ

Округ офицерлар уйида «Билим» жамиятининг пойтахтимиз олий ўқув юртларидаги бошланғич ташкилотлари раҳбарларининг семинар-кенгаши бўлиб ўтди. Семинар-кенгашда революция гвардиясининг ленинградлик вакиллари — Сестрорецк заводининг ишчиси, 1915 йилдан КПСС аъзоси Александр Андреевич Андреев, Болтиқ флотининг матроси Қишки Сарой штурмининг қатнашчиси, 1918 йилдан Коммунистик партия аъзоси Антон Степанович Милославский, «Билим» жамияти Василе Островский район бўлими правлениесининг раиси, Ленинград электротехника институти КПСС тарихи кафедрасининг мудири, тарих фанлари кандидати К. А. Вишанков-Вишневский қатнашдилар.

Вишанков-Вишневский Ленинград лекторларининг иш тажрибаси билан ўртоқлашди, шаҳар жамияти иш структурасини ҳикоя қилиб берди. Ленин шаҳрида «Билим» жамиятининг 32 минг аъзоси ишламоқда. Улар орасида 4500 олим, жумладан, 12 академик, фанлар академиясининг 17 мухбир аъзоси, 500 фан доктори ва профессори, 3500 доцент ва фан кандидати бор.

Ленинград шаҳар «Билим» жамиятининг 22 методик совети халқаро аҳвол, фалсафа, экономика, ҳуқуқ, ёшлар тарбияси, ҳарбий ватанпарварлик тарбияси ва бошқа секцияларга бевосита раҳбарлик қилади.

Большевикларнинг ленинча гвардияси ветерани, Улуғ Октябрь социалистик революциясининг қатнашчиси Александр Андреевичнинг ҳаяжонли нутқи тингловчиларда айниқса катта таассурот қолдирди. У 1917 йил 3 апрелида Ильичнинг Питер ишчилари, солдат ва мотрослари билан учрашганлиги, Сестрорецк қуролярoғ заводи коммунистларининг махфий фаолияти, шу заводнинг 60 коммунисти кўплаб ишчиларни Ленин партияси атрофига мужассамлаштирганлиги тўғрисида сўзлади.

Болтиқ флоти мотроси А. С. Милославский Қишки Сарой штурмида, Николаев кўпригини қўриқлашда, ёш Совет республикасининг ҳимоясида актив қатнашган революционердир. Унинг ҳикояси тингловчиларга янги, қизиқарли маълумотлар берди. Семинар-кенгаш қатнашчилари қадрли меҳмонларга миннатдорчилик билдирдилар ва бундай учрашувларни тез-тез ташкил қилиб туришни шаҳар билим жамиятига таклиф қилдилар.

С. А. МУХАМЕДШИН,
«Билим» жамияти Октябрь район бўлими президиумининг аъзоси.

Навоий асрларда, дилларда

525 ЙИЛ

Шоирнинг 1630 йилда ишланган портрети. (Мўғил мактаби).

ХАЛҚ ҚАҲРАМОНИ

Халқ орасида тарихда ўтган улуғ кишилар, жумладан, адабиёт ва санъатнинг буюк намоёндалари ҳақида кўплаб афсона-новеллалар айтилиб келинади. Бундай асарларнинг аҳамиятли томони шундаки, уларда у ёки бу тарихий шахснинг ижтимоий-сиёсий ҳамда адабий-бадиий фаолияти меҳнаткаш халққа хос баҳоланади.

Афсона-новеллалар — аксарият кичик ҳажмли. Аммо ҳар бири мазмунан кенг, фалсафий ҳамда ахлоқий мушоҳадаларга анча бой. Ўрта Осиё халқининг фахри бўлмиш донишманд Ибн Сино, мутафаккир Беруний, хассос шоир Машраб ва бошқалар ҳақида аллақанча афсона-новеллалар, латифалар мавжуд. Дарвоқе маданиятимизнинг бу буюк арбоблари ҳаётлик чоғларидаёқ тилларда достон бўлиб кетганлар, халқ ўз асарларида уларни ардоқлаган, эъзозлаган. Ўтмишда бундай улуғ кишилар ҳақидаги афсона-новеллаларни ёзиб олиш имконияти бўлмаганлигидан кўплари унутилган, бизгача айримларигина етиб келган, холос.

«Ғазал мулкининг султони» (Шайхзода) бўлмиш мавлоно Алишер Навоий ҳақидаги афсоналарнинг тақдири ҳам худди шундай бўлган.

Шубҳасиз, Алишер Навоий ўзининг хил-ма-хил воқеаларга бой ҳаёти, сермазмун ижоди ва ажойиб инсоний фазилатлари билан ҳаётлик чоғидаёқ халқнинг буюк муҳаббатини қозонган.

Шуни айтиш керакки, Навоий ҳақида биргина ўзбек фольклорида эмас, балки туркман, қозоқ, озарбайжон, шунингдек, афғон, эрон ва бошқа халқларнинг оғзаки ижодида ҳам бир қатор асарлар учрайди.

Афсона-новеллаларнинг кўпчилигига халқ оммасининг ўз шоирига бўлган ҳурмати, садоқати ва меҳр - муҳаббатининг бир рамзи сифатида яратилган. Навоий ҳақидаги афсона-новеллаларнинг мавзуи хил-ма-хил. Уларнинг бирида Алишер Навоий устод сифатида тасвирланса, иккинчи бир афсонада Навоий — ғариб ва мискин чўпон ҳамда деҳқонларнинг дардига малҳам бўлувчи ҳомий. Афсоналарнинг яна бирида шоир ўзининг ақл-идроки ва ажойиб маслаҳатлари билан босқинчи-ёвларнинг ҳужумини даф этади. Афсоналарда, айниқса, Навоий ва шеърият масалалари кенг ёритилган.

Шуни айтиш керакки, афсона-новеллаларда шоир образи ҳаётда қандай бўлса шундайлигича берилмайди, аксинча уларда халқ тасаввуридаги Навоийни кўрамиз. Навоий — донишманд мутафаккир ва айни чоқда жуда содда! У ўзининг доно фикр ва мулоҳазалари билан подшоҳ, вазир ва уламоларни танг қолдиради, бахсларда уларни енгиб чиқади, баъзан эса оддий чўпон ва ёки деҳқондан мот бўлиб қолади. Шундай қилиб, афсоналарда халққа хос соддалик, чуқур ҳаётий фалсафа ва эстетик дидни кўрамиз.

Халқ тасаввуридаги Навоий камбағал оиладан етишиб чиққан (ҳолубки Навоий ўзига тўқ оиладан чиққан), бўлиб, ниҳоятда қашшоқликда, муҳтожликда ҳаёт кечиради.

Афсона-новеллаларнинг биз учун аҳамиятли томонларидан бири шундаки, уларда Навоий образи билан бир қаторда шоирнинг яқин дўсти, ҳомийси, ўзи ҳам буюк давлат арбоби бўлиш билан бир қаторда ажойиб шоир ва билимдон олим Ҳусайн Бойқаро, соф севги-муҳаббат эгаси бўлмиш иффатли Гули, шунингдек, бир қанча шоирлар, олимлар, деҳқонлар, ҳунармандларнинг ҳам образи яратилган. Афсоналарда тасвирланган подшо Ҳусайн образи Навоий билан Ҳусайн Бойқаронинг ўзаро муносабатларини тўлароқ тасаввур этишда яхши материал бўла олади. Зеро, халқ Ҳусайн Бойқаро шахсида унинг ҳар икки томонини яъни давлат, салтанат султони Ҳусайн Бойқаро билан шоир ва санъаткорлар ҳомийси, ўзи ҳам яхшигина шоир Ҳусайн Бойқарони кўра олган, унинг образини ҳайратомиз тарзда тўғри ва ҳаққоний ифодалай олган. Навоий ҳақидаги афсона-новеллаларнинг тарихий бадиий-эстетик ҳамда тарбиявий аҳамиятларидан бири ҳам ана шунда.

Биз қуйида буюк шоир ҳақидаги ўзбек ва туркман афсона-новеллаларидан баъзиларини оқшомхонларга тақдим этаётирмиз.

ЮРТ ҚОРОВУЛИ

Бир замонлар Ҳирот шаҳрига Мирзо Ҳусайн деган киши подшо бўлибди. Ҳусайн Мирзонинг шаҳар четида катта бир боғи бўлиб, унда Сотиболди деган киши қоровуллик қилар экан. Мирзо Ҳусайн кундузи юртни сўраб бўлгач, кеч бўлди деганда, устибошини ўзгартириб, эски уст-бош кияркан-да, ҳеч кимга билдирмай Сотиболдининг олдига борар экан. Улар икковлашиб улфатчилик қилишар экан.

— Сотиболди, сен боққа қоровулсан, — деркан Мирзо Ҳусайн ошнасига қараб. — мен бўлсам юртга қоровулман. Мен билан бундай улфатчилик қилишингни ҳеч ким билмаслиги керак. Оғзингни бўш қўйиб, бирон кимсага айтиб қўйсанг, сени ҳам, айтган кишингни ҳам ўлдиртириб юбораман.

Сотиболди ўла-ўлгунча ҳеч кимга айтмасликка сўз берибди. Ҳусайн Мирзонинг доно вазири Алишер Навоий булар ўртасидаги дўстликни билар экан. Лекин ҳеч кимга айтмас экан.

Кунлардан бир куни Каримбобо деган ўтинчи даладан шувоқ териб сотгани бозорга кетаётган экан, Мирзо Ҳусайннинг одамлари кўриб қолиб, ўғри, деб ушлаб олибди-да, оёғини ерга теккизмай саройга олиб борибди. Мирзо Ҳусайн сўрамай-нетмай Каримбобони ўлимга ҳукм этиб юборибди. Шу пайт қаёқдандир Алишер Навоий келиб қолибди. «Бу ўтинчи Каримбобога ўхшайди-ку!» — дебди шоир. Бобога яқинроқ бориб қараса, ҳақиқатан ҳам Каримбобо. Навоий: «Ҳа, бобо, бу ерда нима қилиб юрибсиз?» — деб сўраган экан, бобо: «Эй шоир, сабабсиз саройга келармидим. Ўғри деб ушлаб келишди. Шаҳаншоҳ бобокарам ўлимга ҳукм қилдилар. Ўлимимни кутиб турибман.

«Бобо гуноҳсиз, бечоранинг гуноҳини сўраб олиш керак. Аммо қандай қилиб? Бу ишга мен уннай десам, Ҳусайн Мирзо йўқ, дейиши турган гап. Куни кеча икки кишининг гуноҳини тилаб олган эдим, — дебди ўзига-ўзи Навоий. — Яхшиси Сотиболдининг олдига бораман. Зора, у бирон-бир чора топса».

Навоий Сотиболдиникига қараб жўнабди. Шоирни кўрган Сотиболди хурсанд бўлиб кетибди.

— Сотиболди ака, — дебди Навоий,— Сизнинг олдингизга зарур иш билан келдим. Тез бўлинг. Бир гуноҳсиз бечорани ўлимдан сақлаб қолиш керак.

— Қандай қилиб?! — дебди ҳайрон бўлиб Сотиболди.

— Ҳайрон бўлманг. Бу иш сизнинг қўлингиздан келишини билиб, атайин келдим. Гап бундай, — деб сўзини давом эттирибди шоир.— Мирзо Ҳусайннинг олдига Каримбобо деган ўтинчини ўғри деб олиб келишибди. Каримбобо умрида ўғирлик нима билмаган одам. Бечора ўтинчилик қилиб кун кўриб юрган эди.

— Қандай қилиб боғ қоровули Мирзо Ҳусайндек султоннинг олдига бора олади. Сиздай шоирнинг қўлидан келмаган ишни мендек ношуд қоровул бажара олармиди? — дебди Сотиболди.

— Бу иш сизнинг қўлингиздан келади дедимми, келади.

Алишер Навоийни алдаб бўлмаслигини билган Сотиболди:

— Оббо шоир-эй, зийраклигингизга ҳамма вақт қойилман!— дебди.

Кейин: «Ҳусайн Мирзо билан менинг ўртамдаги хуфёна улфатчиликдан қачон хабар топгансиз?» — деб сўраб қолибди.

— Бунга анча вақт бўлди.— дебди Навоий.

— Ҳеч кимга айтмадингизми? — сўрабди Сотиболди.

— Йўқ, — дебди Навоий.

— Сирни сир сақлашингизга қойил. — Сотиболди шундай дебди-да, бирга бориб подшодан Каримбобонинг ўлимини сўраб олишга рози бўлибди.

— Бир шартим бор.— дебди Сотиболди. — Саройга мени ҳам ўғри деб ҳайдаб борасиз. Уёғини ўзимга қўйиб қўясиз.

Навоий дарров икки сарбозни чақириб келибди-да, Сотиболдини ўғри, деб саройга ҳайдаб борибди. Ҳусайн Мирзо Сотиболдини танимаганга олибди.

Ҳусайн Мирзони кўрган Сотиболди унга қараб шундай дебди:

— Султони бокарам, мен боғ қоровули Сотиболдиман. Ўғри, деб ушлаб бу ерга олиб келишди.

Умримда бир марта ўғрилик қилган бўлсам худо урсин. Бундан пича олдин шеригимни ҳам бу ерга олиб келишган экан. Мени ҳам ўлимга ҳукм қилишингиздан олдин бир илтимосим бор, шунга йўқ демасангиз. Кейин, майли, ўғри бўлмасам ҳам, ўғри деб ҳукмингизни чиқара беринг.

— Айт илтимосингни! — дебди Ҳусайн Мирзо.

— Шу ерда ўзини юрт қоровули деб юрган бир ошнамиз бор. Шу ошнам билан учрашиб, бир нафас суҳбатлашишга рухсат берсангиз.

Бу сўзни эшитиб, Ҳусайн Бойқаро нима дейишини билмай, ўйланиб қолибди. «Юрт қоровули менман», — деб айтай деса, атрофида бутун вазирлар, уламолар ўлтиришибди. Ўлимга ҳукм қилинган гуноҳкорнинг охирги илтимосини бажармаслик ҳам мумкин эмас. Ҳусайн Мирзо нима қиларини билмай қолибди.

Охири:

— Сен-ку, гуноҳкор эмас экансан. Майли, сени гуноҳингни кечсам-кечай. Сендан олдин бу ерга келтирилган ўғрига нима алоқанг бор? — дебди.

— Юрт қоровули, мен ва шу келтирилган бобо — учовлон улфатчилик қилар эдик.

Ҳусайн Мирзо нима қиларини билмай ўйланиб қолибди-да:

— Бор икковингнинг гуноҳингдан ўтдим,— деб юборибди.

Айтувчи Раззоқ шоир ҚОЗОҚБОЙ ЎҒЛИ.

Уйғун ва И. Султоновнинг «Алишер Навоий» драмасига студент Холида Раҳмонова ишлаган диплом иши — Навоий кийими.

Тўғри жавоб

Кунларнинг бирида Навоий ҳузурига бир савдогар келиб, ундан ўз ўғлига «шоирлик ҳунарини» ўргатишни сўрапти. Навоий ундан: «Ўғлингиз қандай ҳунарга қизиқади?» — деб сўраган экан, савдогар: «ўғлим мен каби савдогар бўлишни истайди, аммо мен унинг шоир бўлишини истайман», — деб жавоб берипти.

Навоий савдогарга: «Асли савдогарлик ўзи ҳунар эмас, аммо ўғлингиз шуни ўрганиши мумкин, шоирлик эса инсон фазилати», — деган экан.

Фарғоналик Деҳқонбой ҲАМРОҚУЛОВдан ёзиб олинган.

Алишер билан булбул

Ғиёсиддин кичкина деган кишининг Алишер исмли бир ўғли бор экан. Алишер ёшлигидан бошлабоқ анча уддабурро, эшитган нарсасини дарров ёдлаб олувчи қуйма қулоқ бола бўлиб етишибди. Тўққиз-ўн ёшиданоқ катталарга ўхшаб шеър ўқийдиган, ўзи ҳам ичидан чиқариб тўқийдиган бўлибди. Орадан кўп ўтмай яхши-яхши шеърлар бита бошлабди, ҳамма у битган асарларни жон қулоғи билан тинглайдиган бўлибди. Аммо... шеър ёзишнинг қийин томони ҳам бор экан: у ўзи ёзган шеърига нима деб ном қўйишни билмас экан.

«Ғиёсий», «Амирий», «Ҳилолий», «Хуршидий», «Мақсадий» ва, ҳатто, «Шеърий» деб қўйишни ўйлабди, аммо буларнинг биронтаси ҳам ёқмабди. Яна аллақанча «ий»-«ий»ларни дафтарига ёзиб чиқибди, барибир, бўлмабди.

Бир куни боғда навбатдаги шеърини ёзиб тугатибди-да, уни баланд овоз билан ўқий бошлабди. Шу пайт боғдаги теракка чирмашган қирқ оғайнининг шохида унинг муаттар ҳидидан маст бўлиб ўлтирган булбул Алишернинг ёқимли овозини эшитиб қолибди. Шоирбаччанинг гоҳ қўнғироқдай жарангдор, гоҳ тонг шамолидай майин овози булбулни ўзига келтирибди, бир нафасда мафтун қилиб олибди. Булбул анчадан бери шоирга ошиқ экан-у, лекин ҳеч учратолмай юрар экан. Шунинг учун ҳам Алишерни кўриб жуда ҳам севиниб кетибди, учиб келиб унинг елкасига қўнибди-да:

— О, шоир, сен ўқиган шеърлар булбулларнинг эрта тонгдаги навосидан ҳам ёқимли. Кимсан номингни айт?! — дебди.

— Мен Алишерман!— дебди шоир.

— О, билдим, янги чиққан шоир сен экансан-да. Шуни бил булбуллар рашк қилиб, сени ўзга юртга олиб кетишмоқчи. Яхшиси номингни ўзгарт.

Алишерга негадир булбулнинг «наво» деган сўзи ёқиб қолибди. Бир нафас ўйлаб тургач. у: «Топдим!», «Ҳа топдим!» «Наво» сўзига «ий»ни қўшаман. «Навоий» бўлади,— дебди-да, севинганидан чапак чалиб юборибди. Ўша кундан бошлаб, шеърнинг тагига «Навоий», деб ёзиб қўядиган бўлибди.

Айтувчи: Андижон область, Уйчи район Қизилработ қишлоқ советидаги «Қизилработ» совхозининг ишчиси Ахбор ота Аҳмедов.

ЛОБАР ЖУВОН

Султонсуюн билан Мирали овдан қайтаётиб, йўлда жуда гўзал бир келинчакка кўзлари тушиб қолди.

— Бош вазиримсиз, тирноғингизнинг учигача ақл,— деди сирдош кишига гапираётгандай подшо,— шайдо бўлганимни тушунишингиз керак. Маслаҳат беринг, қандай қилсакки, бу жононни йўлга солсак.

— Ҳеч илож-имкони йўқ,— деди қатъият билан Мирали.

— Бу жувон ақлимни олди, юрагим садпора бўляпти, унга етолмасам, ғам-ғуссада хароб бўламан.

— Тентаклик қилманг. Фаришта бўлса ҳам баҳридан ўтинг, султоним. Ахир, шариат...Йўловчи бир бегона заифа билан ҳангомалашиб ўтирасизми? Одамлар эшитса лаънат демайдими? Маломатга қоласиз.

— Қасд қилдимми, сизнинг кўмагингизсиз ҳам муродимга етаман,— деди тутақиб подшо. — Зўравонлик билан эмас, мулойимлик билан ишимни тўғрилаб оламан.

Ёмоннинг бир қилиғи ортиқ деганлек, ишқибозликка берилиб кетган Султонсуюн бирор илож топиш умидида йўлдаги бойлардан бирининг уйига тушиб, бойни ҳалиги жононнинг эрини чақириб келишга жўнатди. Кўпдан буён кўришмаган биродарини йўқлаб келишни баҳона қилиб, Мирали ҳам шу қишлоққа қараб йўл олди. У бойдан илгарироқ келиб, келинчакнинг эрига воқеани бошдан-оёқ гапириб берди ва подшо чақиртириб бажариш мушкул бўладиган бирор иш тайинлаб қолиши мумкинлиги ҳақида уни огоҳлантириб қўйди.

— Нима деса кўнавер,— деди Мирали, — маслаҳат билан бир иш қилармиз.

Худди бош вазир айтгандек бой ҳалиги келинчак уйига ховлиқиб кириб келди ва деҳқон йигитни подшо ўз ҳузурига чақираётганини айтди. Бир оздан кейин у подшо олдига кирди.

— Исминг нима, йигитча?— сўроқлаб қолди подшо.

— Қорақудуқ.

— Қорақудуқ дедингми? Жуда соз. Сенга бир гап. Саёҳатга чиққанимда жинимга ёқиб қолган кишилар билан отамлашиб, уларга қизиқ-қизиқ иш буюрадиган феълим бор. Бу ҳам бир ишқибозлик-да. Буюрган ишимни қойил қилганларнинг чўмичи мой, чўнтагида муллажиринг, уддаламаса ёки кўнмаса худо пешанасига ёзганини кўради. Сени қишлоқнинг паҳлавони дейишяпти. Исминг ҳам ажойиб экан. Кўринишингдан жуда ўткир йигитга ўхшайсан. Бошқа жиҳатлардан ҳам сенга тенг келадиган топилмаса керак дейман, а?...

— Қуллуқ, ҳаммага ҳам шундай ишонч насиб қилавермайди. Бир хум тилла бергандай хурсанд қилдингиз, — деди эҳтиром билан деҳқон йигит,— амрингизни бажонидил адо этаман.

— Баракалла! Мен сенга бир бош айғир, бир жуфт буқа ва ўн бош қўчқор бераман. Роса олти ой деганда улардан бола олиб, туёғини кўпайтирасан.

Қорақудуқ рози бўлиб, таъзим қилди. Шу вақт кимдир қаттиқ қичқириб юборди:

— Паймонанг битган экан, йигит. Ахир, эркак ҳайвонлардан қанақа бола олиб бўлади?

— Подшомиз парвардигорнинг ердаги ноиби бўладилар, — деди деҳқон йигит,— у кишининг амри — худонинг амри. Чорва молларининг эркагини туғдирасан, дейишяптими, айтганлари бўлади.

Орадан олти ой ўтгандан кейин Султонсуюн билан Мирали яна ўша қишлоққа келишди. Подшо ўша таниш бойникига тушиб қолди. Мирали эса биродарларидан бирининг ҳол-аҳволидан хабар олиш учун рухсат сўраб, Қорақудуқникига борди ва унга ўз режалари ҳақида батафсил гапириб берди. Мирали бу ердан силжиши биланоқ уйга навкар кириб келди ва Қорақудуқни подшо чақираётганини айтди. Навкар Қорақудуқ бетоблиги сабабли келолмаслигини айтганида Султонсуюн унинг хотинини олдириб келишга буюрди.

Келинчак кўп куттирмай келди.

— Эрингга нима бало бўлди?

— Ою-кунлари яқин эди, кўз ёриш олдида ётибдилар. Мен бу ёққа келаётганимда, тўлғоқ тутиб турган эди.

Султонсуюн қаҳ-қаҳ кулиб юборди.

— Гапни қаранг, эркиши ҳам туғадими?

— Ахир, айғир, буқа, қўчқор туғиши мумкин бўлгандан кейин нега энди менинг эрим туғмасин?!

Султонсуюн гап топа олмай қолди.

БИЗ ОДАМ ЭМАСМИ?

Бутун Хуросонни тиз чўктирган Султонсуюннинг амрига пашшалар бўйсунмагани подшога алам қиларди. Улар Султонсуюнни ранжитиб, кўп бесаранжом қилаверди.

— Дунёда шу лаънати пашшадан қочиб қутуладиган жой бормикан?— ғижиниб сўради Султонсуюн бош вазирдан.

— Одам бўлмайдиган жойда пашша ҳам бўлмайди,—деб жавоб қилди бош вазир.

«Гапидан илинди, энди бир адабини берадиган хонаси келиб қолди»,—деб ўйлади подшо ва отга миниб, Миралини ҳам олиб саҳрога йўл олди.

Улар шаҳардан чиқиб, даштда тўхташди. Шу пайт бир пашша визиллаганича келиб, Султонсуюннинг юзига қўнди.

— Пашша одам йўқ жойда бўлмайди деган эдингиз,—деди Миралига Султонсуюн, —бу нима?

Мирали жавоб ўрнига: «Ҳа, биз одам эмасми?» — деб қўяқолди.

«Ов», Алишер Навоийнинг «Сабаий сайёра» достони асосида тайёрланган совға.

Шарқ миниатюралари асосида ишланган совғалар.

Совға автори А. В. КЕДРИН.

Тандир қуролмаган...

Алишер Навоийнинг Мамат ака деган қўшниси бўлар экан. Мамат ака умр бўйи ишлаб, биргина том ёптириб олган экан, холос. Бор бисоти ҳам ана шу бино экан. Мамат аканинг Худойберди деган ўғли бўлиб, ҳеч қаерда ишламас экан, туну-кун тарала бедоддан бўшамас экан. Кунлардан бир кун Мамат ака Навоийнинг ҳузурига келибди-да:

— Ҳазрат, ўзингизга аёнки, мен анча-мунча ёшга бориб қолдим. Бугун бўлмаса, эртага омонатни топширадиганга ўхшайман. Сизга айтадиган бир илтимосим бор, хўп десангиз, айтай, — дебди.

Навоий:

— Бажонидил, бажарурмен, — дебди.

— Илтимосим шулки — сўзини давом эттирибди Мамат ака, — мен бу дунёдан кўз юмган кунимоқ боласи тушмагур Худойберди кулбани сотадиган кўринади. Нима қилиб бўлса ҳам уни сотишга йўл қўймасангиз. Ахир: «Ватан гадоси — кафан гадоси», — деб бекор айтишмаган. Мендан кейин Худойбердининг бундай уйни тиклаб олишига ҳеч бир ишонмайман. Кулбасиз кўчаларда қолиб, ҳалок бўлади.

Мамат ака шундай дебди-да, кўзига жиққа ёш олибди. Навоий: «Айтганингиз бўлади, менга ишонинг», — деб уни юпатибди.

Мамат ака уйига келиб ўғлини олдига чақирибди-да:

— Болам, — дебди унга қараб, — мабодо куним битиб, қазо қилсам, уйни асло сота кўрма, кейин тиклайолмай ҳалок бўласан... Борди-ю жудаям сотгинг келса, Навоий ҳазратларининг олдиларидан бир ўтиб, кейин бу ишга қўл ур. Ишончим комил, ҳазрат сенга тўғри йўл кўрсатадилар.

Мамат ака оламдан ўтибди. Худойберди уйни сотиш тараддудига тушиб қолибди. «Отам уйни сотадиган бўлсанг Навоийнинг олдидан бир ўт, деган эди, қани борайчи, ҳазрат қандай йўл кўрсатаркан», — дебди-да, шоирнинг ҳузурига борибди. Навоийга мақсадини айтибди. Шунда Навоий:

— Яхши. Аммо, тандирларинг бироз эскироқ кўринади. Бузиб янгисини қур. Уйнинг нархи икки баравар ортади.

Худойберди уйига келиб, тандирга қараса ҳақиқатан ҳам, жуда эски, бир томони қулаб тушган эмиш. «Навоий, тўғри айтди, буни бузиб, яхшисини қурсам уйнинг нархи икки баравар ошади», — дебди-да, тандирни бузибди. Худойберди орқага қайтиб, ҳалиги устадан яна битта тандир сотиб олибди. Уйига етай деганда уни ҳам синдириб қўйибди. Бир иложини қилиб, учинчи тандирни уйига олиб келибди-да, эскисининг ўрнига қура бошлабди. Устига кўп лой бостириб юборган экан, эрталаб ўрнидан туриб қараса, тандир тушиб ётган эмиш, Худойбердининг жаҳли чиқиб: «Навоий нега мени бунчалик оворагарчиликка солиб қўйди», — дебди-да, шоирникига чиқибди.

Навоий супада ўлтириб олиб, шеър битиш билан банд экан.

— Ҳазрат, — дебди Худойберди унга қараб, — тандирни қуролмадим. Майли, арзонроққа кетса ҳам, уйни тандирсиз сотавераман.

— Ховлиқмай, сўзимни эшит, — дебди Навоий, — кўрдингми, биргина тандирни эплаб қуролмайсан, аммо уйни сотмоқчи бўласан. «Бели оғримаганнинг нон ейишини кўр», — деб бекорга айтишмаган. Уйни сотиб қўйиб, янгисини тиклай олмай, кўчаларда қолиб кетишни ўйламадингми!! Бор, ишла, уй ҳам ёнга қолади, тирикчилигинг ҳам ўтади. Балким, яхши яшаб кетарсан.

Навоийнинг ақлли тадбир ва доно сўзларига тан берган Худойберди уйни сотмабди, ишлаб яхши кун кечира бошлабди.

Айтувчи: Андижон область, Янгиқўрғон район, Янгиқўрғон қишлоқ советидаги Карл Маркс номли колхозда яшовчи Мамажон ҚЎЗИЕВ.

БОЛАРИЛАР

Баҳор кунларининг бирида Навоий боғда гул қайчилаётган боғбон билан сўзлашиб турган экан. Бирдан бир тўда боларилар учиб келиб, катта бир дарахтга қўнипти. Буни кўрган боғбон шошиб, бир томонга кета бошлапти. Навоий ундан: «қаёққа кетяпсиз?» — деб сўрапти. Боғбон жавоб бериб айтиптики: «Учиб келган бу боларилари, идиш топиб, шу идишга солиб олинмаса, булар бошқа ёққа учиб кетади», — депти.

Шунда Навоий: Шошманг,—депти боғбонга.— Булар ўзлари олдин яшаган уяларидан тинч жой қидириб қочганлар. Буларнинг болини еган одам яхши парвариш қилмаган: оч қолдирган, ковоқарилардан ем бўлишликларига чора кўрмаган. Уларга озор етказмаганлигингиз эвазига кузда бу ердан жуда кўп бол оласиз».

Шундай қилиб, Навоийнинг шафқати билан боларилар идишга қамалмай, шу дарахт кавагини уя қилиб яшаб қолган эканлар-у, ҳар йили боғбон у ердан пақирни тўлдириб бол олар экан.

Пўлатжон Қаюмовдан 1954 йилда ёзиб олинган.

Сайёр

Қор ёққан кун

қисса

ДАДАМДАН уруш ҳақида гапириб беришларини сўрамоқчи бўлардиму, тортинардим. Унинг устига совхоз ўтириб қолган экан. Дадам идорага кўрпа-ястиқ қилиб олдилар. Жуда кам кўрадиган бўлиб қолдик.

Мен учинчи синфда ўқир эдим. Кечагидек ёдимда. Кеч куз эди. Катта хонамизда акамдан келган уч бурчак хатларни устма-уст тахлаб ўтирувдим, эшик тиқиллаб қолди. Шавкат деган ўртоғим бирга дарс тайёрлагани келмоқчи эди.

Эшикка югурдим. Очдим. Очдим-у, бостириб кийиб олган қулоқчин, эскиб кетган шинелларига қарамай акамни танидим. Кўкиш кўзларидан танидим.

— Ойи, акам!—дедим-у, қучоқларига отилдим.

Акамнинг ҳассалари қўлларидан, буюм халталари елкаларидан тушиб кетди. Ўсиқ соқоллари, қурум ҳиди анқиб турган юз-кўзларидан ўпдим. Ортимдан ойим етиб келган эканлар.

— Вой, болагинам, дедилар-у, акамга ташландилар.

Бирпасда қўшнилар югуриб чиқишди. Қайсибир қўшни хотин «севинчи», деб ойимнинг махси-ковушларини ечиб, оёғига кийиб олди. Уйимизда яна тўй бошланиб кетди. Кечаси дадам келдилар. Ота билан ўғил бир-биридан ҳарбийчасига бир нималарни сўраб суриштиришди. Кўпига тушинмадим-у, барибир диққат билан тингладим. Одерми, орденми-е, кейин Эльба, Берлин деган гаплар бўлди. «Волга»ни неча марталаб тилга олишди.

Эртаси кечқурун одамлар барвақт тарқалишди. Роса севиндим. Акам билан холироқ гаплашиш имкони туғилармикан, деб кутаётган эдим.

Шу туни акам билан ётдим. Ҳамма уйкуга кетганда:

— Зебо бувинг бизникида бўлиб турадиларми?—дедилар акам.

— Бўлиб турадилар,— дедим.

Акам гапни қаёққа бураётганини дарров англасам ҳам, ўзимни сабрга ундадим. «Ўзлари оғиз очсинлар-чи? Қани нима дер эканлар?»

Акам бирпас жим ётдилар-да:

— Мунира опангни кўриб турасанми?—дедилар.

Кулиб юбордим. Оғзимни таноби қочса ҳам улар кўрмадилар. Уй қоронғу эди-да. Оғзимга сўк солганча жим туравердим.

— Ухлаб қолдингми?—дедилар акам мени гапга ундаб.

— Йўқ, нима эди?

—Сендан савол сўраяпман-ку?

— Яна бир қайтаринг.

— Оббо, қув бола-ей. Эшитдинг-ку ахир.

— Эшитдим, ўша саволингизни яна бир қайтаринг!

— Нега энди?

— Жуда чиройли айтасиз номларини, —дедим дилимдаги гапни баралла айтиб.

— Маҳмадона бўлма.

— Хўп, айтаман. Опамлар кўпинча Зебо бувим билан бирга келиб турадилар. Ундан сўнг эса, мен трамвай йўли билан мактабга кетаётганимда учратиб тураман. Трамвай айланиши жойидаги фабрика бор-ку, шунда ишлайдилар. Кўпинча менга лимон конфет олиб берадилар нимчалари киссасидан.

— Бўлди, бўлди. Мен берган саволларгагина жавоб қил, хўпми?

— Хўп.

— Сен хабар олиб турдингми улардан?

— Нима десам экан. Ойимга Зебо бувим келсинлар, Мунира опам келсинлар, деб турдим. Келишганда жанжал қилиб бўлса ҳам ётиб қолишларига кўндирдим. Дадам совхознинг боғини Зебо бувимга топшириб қўйибдилар. Мояна тўлар эмиш-ку. Бир куни-чи, ака, дадам олма олиб келувдилар, тўрттасини Зебо бувимдан бериб юбордим Мунира опамга. Аммо акам тайинлаган эдилар демадим.

— Ҳали бу гапинг ҳам бормиди, демаганинг яхши бўлибди, —дедилар ўринларидан қўзғалиб.

— Нега энди? Ўзингиз тайинлаган эдингиз-ку, —дедим тушунмаганга олиб.

— Мен сенга тайинлаганман. Мени айт деб тайинлаганим йўқ-ку, ўғил боласан, сир сақлайсан, деб айтувдим.

— Ҳали ҳам ҳеч кимга айтганим йўқ, —дедим акамни ишонтириб.

—Яхши қилибсан,—дедилар хотиржамлик билан.

— Энди ҳам айтмайми?—сўроқ қилдим акамни.

— Айтма?!.

Қачон айтаман бўлмасам...

Акам яна жимиб қолди. «Уйқуга кетдимикан?» —деб ўйладим. Йўқ, йўқ. Уйқуга кетмас эди у. Илгарилари ҳам жуда кўп марта тунлари менга чўпчак айтиб берарди.

— Феруз,—деди акам. Овози юрагининг чуқур бир еридан чиқди.

— Уйғоқман,—дедим.

Акам айтмоқчи бўлган гапидан айниди. Гапни бошқа ёққа бурди:

— Урушдан омон қайтиб ўз уйимда ётаман, деб ўйламаган эдим. Шундай қирғин қозонидан омон қайтганимга ажабланяпман.

— Ажабланманг. Биз, мен сизни зориқиб кутганмиз, —дедим бизга атайлаб урғу бериб.

Акамнинг кўнгли бўшашди шекилли, сўлғин оҳангда:

— Бошқа шунча ўққа учганларни кутишмадимикин, зориқиб кутишмадимикин? —дедилар пичирлаб.

— Кутишгандир, аммо бунчалик зориқиб кутишмаган бўлишса керак. Бўлмаса улар ҳам қайтган бўларди.

— Билмадим, ука. Аммо менинг ўз кўзим олдида, ҳатто ёнгинамда ҳозиргина гаплашиб турган одамлар, бир ўгирилиб қарасанг тупроққа мукка тушиб қотиб ётган бўлади. Гўё ҳеч қачон оёқда турмагандай, кўтараман десанг зилдек оғир... Авваллари куйдим. Азоб чекдим. Индамай шунча одам ўлиб кетаверадими, деб ёндим. Ҳатто катта бошлиқларга хат ҳам ёзиб жўнатдим. Кейинча анча кўникиб қолдим. Уруш ахир бу. Ўйин эмас, деб қўйдим. Ўзим ҳам баъзан тирикманми ё ўликманми, билмасдим... Агар чиндан тирик бўлсам, бугунчадир, ўлган бўлсам сафдошларим қатори ерда ётгандирман, дердим. У ёғ-бу ёғимни пайпаслаб, омонлигимдан бохабар бўлиб қўярдим ҳар замонда.

— Ҳа, айтгандай, Мунира опангнинг Шукур акаси келдими?

— Йўқ... қорахат келган.

— Олов йигит эди-да. Ўтга кириб, ўтга қўшилиб кетгандир. Мен ўққа учмадим. Айб менда эмас!

— Нима деганингиз бу, ака? —Ҳайрон бўлиб қолдим акамнинг гапларига.

— Тирик қайтганимга ўлган одамлар олдида гуноҳкордайман. Бугун Зебо холам куйиб йиғлаб кўришди. Кўнгил ҳам сўролмай қотиб қолдим. У кишининг олдида қандай қилиб бош кўтариб юраман.

— Урушни сиз қилган эмассиз-ку, ака?

— Шундай-ку, лекин...

— Бундай бекорчи хаёлдан кўра, Мунира опамга эр бўлинг. Улар хонадонини ҳам, бизникини ҳам чароғон қилиб юринг.

Акам ўринларидан туриб бошим устига келдилар. Пешанамдан ўпдилар... Астагина:

— Катта йигит бўлиб қолибсан?! —деб пичирладилар.

Пичирини зўрға эшитдим. У менга эмас, ўзига-ўзи айтаётган бўлса керак бу гапни.

Ҳа, чиндан ҳам биз уруш йиллари бир вақтнинг ўзида ҳам бола, ҳам катта эдик. Ташвиш бизни ўстириб қўйган эди. Тирикчилик болалигимизни олиб кетганди. Аммо ҳозир акамга боладек эркалангим, «тирик қайтиб келганингиз учун раҳмат», деб қучгим келарди. Лекин журъат этмадим... Эшитмагандай жим ётаман деб маза қилиб ухлаб қолибман.

Бир хўроз кичқирганда турсам, акам ўрнида йўқ. Деразадан қарасам ҳовлида қор кураяпти. Кўйлакчан, бош яланг. Ойим уришиб берадилар. Менинг ҳам ҳавасим келди-ю, бош яланг ҳовлига отилдим. Акамнинг қучоғига ўзимни отдим. Акамдан дуд ҳиди таралмас, мусаффо қор ҳиди анқир эди. Кўзларим яшнаб чор-атрофга қарадим. Осмон оппоқ, том оппоқ, девор оппоқ, ер оппоқ, тонг оппоқ... ҳамма ёқ оппоқ эди. Қорнинг тиниқ рангиданми ё ич-ичимдан келган қувонч ёшлариданми —кўзларим қамашиб кетди. Шу куни тинчлик дегани ҳақиқатда бошланганига амин бўлдим.

* * *

Кундан-кун келадиган одамлар камая борди. Акам билан кўпроқ бирга бўлиш имкони туғилди.

Қишнинг узоқ кечалари эмасми, унинг устига мактабдан ўн икки кунга озод қўйиб юборишди. Мени акамнинг андиша қилиб юриши ажаблантирар эди. Аммо бу ҳақда бирор гап сўролмас эдим.

—«Тирик қайтганимга азият чекяпман»,—деди-я.—Нега шундай деди. Кўнглида бирор армони бўлмасин тағин? Очиқча сўрамадим. Ўйлай-ўйлай бошқа йўл топдим.

— Ака, урушдан гапириб беринг, —дедим ётар чоғимизда.

— Урушни нимасини ҳам гапираман? Бизку Ватанимизни мудофаа қилдик. Немислар тутдай тўкилиб кетди-да бекорга... Не мақсадда жанг қилганларини билмай ўтиб кетишди... Зерикмайсанми, бир бошдан гапириб берсам?...—дедилар акам менга тикилиб маъюс бир оҳангда.

— Ҳеч зерикмайман, —дедим хурсанд бўлиб.

Кўзларим ёниб кетди. Акамнинг уруш ҳақида астойдил гапириб беришга қарор қилганидан қувондим.

Эртага ўртоқларимга оқизмай-томизмай айтиб беришни кўнглимга тугиб қўйдим.

— Эшит бўлмаса! Ўшанда сизлар йиғлаб кузатиб қолгандан сўнг, бизни ўзбек дивизия деб атаб Тошкентдан олис бўлмаган тепаликларга олиб чиқишди. Ҳар биримизга от, қилич, милтиқ беришди. Менга «Васька» деган қора тўриқ силлиқ от тегди. Анча ўргатилган экан. Ёт десам ётади, тур десам туради. Сал қотмароқ. Уринган кўринади. «Тўхта», дедим, мен сени бир парваришлай... Ҳамма уйқуга кетганда тураман. Отлар нишхўрдга чиқарган ем-хашак, беда борми—ҳаммасини йиғаман. Озгина сув уруб «Васька»нинг охурига тўкаман. Тонг отгунча курт-курт чайнаб чиқади. Шундай қилиб, кўрсанг, йигирма-йигирма беш кун деганда, ҳалиги жойда от тирсиллаб кетди. Қуёшда ялт-ялт ёнади. Гижинглашини кўрсанг кўзи ўйнайди. Командиримиз пайқаб юраркан, бир куни ҳаммани сафга тизиб менга ташаккур билдирди. Жуда хурсанд бўлиб кетдим. Сен билмайсан, мактабда тўққиз йилдан зиёд ўқиб, ташаккур у ёқда турсин, бошим танбеҳдан чиқмасди. Ўқишдан орқада эдим-да. Арифметикага нўноқ эдим. Қанча ҳаракат қилмай барибир баҳойим уч эди. Сен кичкина эдинг, ёдингда йўқдир. Менга «аъло» олиб келинг деб хархаша қилар эдинг. Ўртоқларингнинг акалари тузук ўқишарди-да. Улар мақтанишса керак, сенга бу таъсир қиларди чамамда.

Ўзинг қалай ўқияпсан, Феруз —сўраб қолди акам ҳикоясини бўлиб.

(Давоми бор).

ДАВОМИ. Боши газетанинг ўтган сонида.

ЖАҲОН ОЙНАСИ

ПРЕЗИДЕНТ МАКТУБИ ВА ФАКТЛАР

АҚШ президентининг «Мамлакатдаги аҳвол тўғрисида»ги мактуби кишилар кўзини очиб қўйди. Сунъий равишда безатиб ёзилган бу мактуб кўп сонли хароба кулбаларда ва геттода ёки Аппалач тоғи районида қашшоқликда тирикчилик қилаётган миллионлаб америкаликларга бирон таъсирли ёрдам кўрсатишни кўзда тутмайди ва камбағаллик ҳамда кулфатда яшаётганларнинг биронтасини, айниқса америкалик негрларни лақиллатолмайди. У негрларнинг ачинарли аҳволига эътибор ҳам бермайди ва уларнинг ирқий камситишларга қарши олиб бораётган шонли курашларига ғоявий зарба бермоқчи бўлади. Бунинг учун шаҳарларимиз кўчаларидаги жиноятчиликка қарши кураш деган баҳонадан фойдаланиладики, бу унчалик боп ҳазил эмас.

Жиноятчилик шубҳасиз америкаликлар ҳаётини чиндан ҳам заҳарлаяпти. У мамлакатимиздаги инсоний муносабатларнинг ҳамма соҳаларига сингиб кетди.

Уй эгаларининг бирлашмаларига раҳбарлик қилаётган босслар (маънавий ва жисмоний тубанликларнинг макони ҳисобланган геттоларнинг пайдо бўлиши ва яшаб келаётгани учун жавобгарликнинг катта улуши шулар зиммасига тушади) мактубда кўрсатилган жиноятчиларнинг портретлар галереясида кўринмайдилар. Банкчилар ва саноатчилар ҳам жиноятчилардир. Уларнинг ёвузликлари аср бўйи давом этиб келмоқда.

Расмий туркумлаш эса тамомила бошқача. Унда моддий муҳтожлик натижасида мактабларни тамомламасдан туриб ташлаб кетишга мажбур бўлган ишсизлар, қарамоғида бир тўда оч болалари бўлган эрсиз оналар, кўзи ожиз бўлиб қолган оч кексалар жиноятчилар деб кўрсатилади. Мактубда чизилган портретлар галереясида худди шу кишилар гавдаланиб туради. Бироқ иқтисодчилар ва статистикачилар билан қуршаб олинган президент қутирган ирқчиларнинг жиноятлари учун кимларнинг жавобгар эканини айтмайди. Мактубда бизлар гўё мўл-кўлчилик билан қуршаб олингандек кўринамиз, лекин қашшоқлик ва Вьетнамдаги жинояткорона уруш учун кимларнинг жавобгар экани ҳақида сира гапирилмайди.

Мактубнинг ташқи сиёсат бўлимига келганда шуни айтиш керакки, Мисс Эрзи Киттнинг аниқ таърифлаб айтганидек «миллатимизнинг энг яхши вакилларини ўлдириш ёки майиб-мажруҳ қилиш учун юборилаётган» бу урушнинг бош қўмондони: «Бизнинг мақсадимиз тинчликдир!» деди. Тинчлик! Агар бу шундоқ бўлса эди Вьетнам халқи бир вақтлар ўз мамлакатларидан қувиб юборган Франция империализми батальонининг ўрнини босиш учун америкалик йигитлар Вьетнамга юборилмас эди. Агар «бизнинг мақсадимиз» тинчлик бўлганида эди, негр солдатлари ўз ватанларида рад қилинган демократия учун ўн минг миля наридаги бегона ерда ҳалок бўлиш учун юборилмас эдилар. «Янкилар, гоу хоум!» деган хитоблар бутун жаҳонда янграб эшитилмоқда. Чунки жаҳон халқлари тинчлик бўлишини истайдилар.

Шунинг учун ҳам ҳукумат ва унга бошчилик қилувчилар АҚШнинг миллий чегараларидан минглаб миля наридаги территорияда бутун тараққийпарвар инсоният қоралаётган урушни олиб бормоқдалар. Улар тинчлик учун мамлакатимизда олиб борилаётган курашни қораламоқчи бўладилар. Бу курашни тинчлик ва миллий хавфсизлик учун хавф туғдираётган ирқчиликка қарши курашаётганларни қўллаб-қувватлаш деб тушинувчи кишиларга зарба бермоқчи бўладилар. Америка империализми ирқчилик душманлари ва Вьетнамда тинчлик ўрнатиш учун курашувчиларнинг бирдамлигидан ўлгудек қўрқади.

Биз қора танли кишилар мамлакатимизни кўп миллионлаб кишиларнинг, эҳтимол цивилизациянинг ўзини ҳам ҳалок этиш хавфини туғдирувчи ҳар хил турдаги Америка фашизмидан озод қилишни ўз олдига мақсад қилиб қўйган озодлик учун курашяпмиз. Шунинг учун биз душманимиз бўлган ирқчилар қўлланаётган фитна, ҳийла-найранг ва тактикаларни фош қилишда чексиз мард бўлишимиз лозим. Бизлар катта ҳажмдаги ғоявий кураш олиб бориш зарурати олдида турибмиз. Бу курашни эпчиллик ва матонат билан олиб боришимиз, ўзимизга янги иттифоқчилар топишимиз зарур.

Мазлум кишиларнинг чинакам демократия учун олиб бораётган бу қаҳрамонона кураши мактубда «шаҳарларимиздаги жиноятчилик» деб таърифланади. Лекин бу кураш ҳаё пардаси ва оқ ирқларнинг устунлиги ҳақидаги афсона орқасига бекиниб, террорлардан фойдаланаётган ва «мамлакатимизга ичкаридан ва ташқаридан қарши чиқмоқдалар» деб ўзларини оқлаш учун уриниб уруш олиб бораётган маъмурларнинг жиноятларига қарши қаратилгандир.

Америка миллатининг маънавий негизлари ирқий душманчилик туфайли кесиляпти. Маъмурлар эса ҳали инсонпарварлик туйғуларини йўқотиб улгуролмаган оқ танли америкаликларнинг ёш авлодини ирқчилар афсонасига ишонтириш, уларни инсониятга душманлик қилиш йўлига бошлаш учун янада зўр бериб уринмоқдалар.

Кишилар онги учун кураш давом этмоқда. Бу кураш мамлакатимизнинг келажагини белгилаб беражак.

Юқорида айтилганларнинг ҳаммаси президентнинг «мамлакатдаги аҳвол тўғрисида»ги кейинги мактуби АҚШ империализми позициясининг кучсизланиши зўрайиб бораётганидан далолат беряпти, деган хулосага олиб келади.

Уильям Л. ПАТТЕРСОН,

Америка публицисти.

(АПН).

Нью-Йорк.

Германия Федератив Республикаси йўлларида юк ташувчи машина шофёрларининг қийин иш шароити натижасида катта ишсизлар армияси вужудга келмоқда. Шофёрлар бир ҳафта давомида 3—4 минг километр масофани босиш учун сутиасига 9 соат ўрнига 15 соатлаб рулни бошқаришади. Беш соатдан кам ухлашади. Кейин ҳавонинг ҳар қандай шароитига қарамай оғир йўлларда ҳам юксак тезлик билан юришади. Шофёрларнинг ўзи юкларни ортиб, ўзлари туширишади. Шофёрларнинг оғир иш шароити ҳар хил касалликларни ҳамда юк машиналари ҳаракатида ҳалокатларни туғдирмоқда.

СУРАТДА: ГФР йўлларининг бирида аварияга учраган юк машинаси.

Редактор С. М. КАРОМАТОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР ● РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

РАДИО ТЎЛҚИНЛАРИДА

11 МАРТДА ДУШАНБА

Биринчи

18.00 Тарих фанлари кандидати А. Акрамовнинг «Мамлакат хўжайини ҳиссиёти» деган суҳбати (ўзбекча).

18.10 Куйлардан-куйларга (ўзбекча).

19.20 Халк ҳофизлари — микрофон олдида (ўзбекча).

20.00 «Юность Узбекистана» радиостанциясининг программаси.

20.30 Ёшлар учун концерт (русча).

21.00 Халқаро мавзуларда суҳбат (ўзбекча).

21.10 Қишлоқ хўжалик ходимлари учун концерт.

22.20 О. Тоғаев. «Ёзувчи Шароф Рашидовнинг ижодий йўли» деган адабий-драматик эшиттириш (ўзбекча).

23.15 Дам олиш концерти (ўзбекча).

Иккинчи

19.00 Ўзбекистон радиоси халқ чолғу оркестрининг концерти.

19.30 «Ҳаёт—қўшиқ» деган музикали эшиттириш (русча).

20.00 М. Горькийнинг «Италия ҳақида эртаклар»идан. «Она» (тожикча).

20.20 СССР халқлари куйлари.

21.00 «Авлодларга мактуб» деган радиокомпозиция (ўзбекча).

21.30 Москва. Миллионлар ленинча университети.

12 МАРТДА СЕШАНБА

Биринчи

6.15 Тонгги концерт.

8.25 Ўзбекистон композиторларининг қўшиқлари.

9.30 Чолғу куйлари.

10.10 «Марсельеза» деган музикали эшиттириш (русча).

10.30 Музикали драмалардан парчалар.

11.15 Фалсафа фанлари кандидати С. Шермуҳамедовнинг «Ленин томонидан Маркс ғояларининг ривожлантирилиши» деган суҳбати (ўзбекча).

11.25 Республикада хизмат кўрсатган артист Р. Ражабов концерти.

12.15 «Замондошларимиз». Адабий эшиттириш (русча).

13.30 Кинофильмлардан куйлар.

16.10 «Республика халқ артисти Т. Жаъфарова ижоди» деган музикали очерк (ўзбекча).

16.50 «Правда» газетасининг обзори (ўзбекча).

18.00 «Ҳосил етиштиришнинг янги усули» деган суҳбат (русча).

18.10 Бетховен. Фортепьяно ва оркестр учун ёзилган Бешинчи концертнинг биринчи қисми.

18.40 Спорт эшиттириши (ўзбекча).

19.20 Эстрада концерти (ўзбекча).

20.00 «Ёшлик» радиостанциясининг программаси.

20.30 Ёш ижрочилар концерти (ўзбекча).

21.00 Халқаро мавзуларда суҳбат (ўзбекча).

21.10 Қишлоқ хўжалик ходимлари учун концерт.

22.20 Вальс кечаси.

22.40 «М. Горький ва ўзбек адабиёти» деган суҳбат (ўзбекча).

23.15 Радио эшитувчиларнинг талабларига мувофиқ концерт.

Иккинчи

8.25 Классик куй шинавандалари учун концерт (русча).

9.15 Реклама ва эълонлар.

19.00 В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги олдидан. Миртемир. «Ленин жилмайиши». Шеърлар (ўзбекча).

19.30 Совет Армияси жангчилари учун концерт (русча).

20.00 Тожикистон композиторлари асарларидан концерт.

20.30 Қорақалпоқ куйлари.

20.50 «Чўлга ҳужум давом этмоқда». Туркманистон радиосининг эшиттириши (ўзбекча).

21.00 М. Икром. «Най наволари» деган радиокомпозиция (ўзбекча).

21.30 Москва. Миллионлар ленинча университети.

Учинчи

14.00 З. Палиашвили. «Даиси» операси.

17.30 «Темир уй». Э. Тамбергнинг шу номдаги операси асосида радиопостановка (русча).

ЗАНГОРИ ЭКРАНДА КЎРИНГ

11 МАРТДА ДУШАНБА

Биринчи

(3-КАНАЛ)

Ўзбек тилида:

18.00 Болалар учун. «В. И. Ленин ҳақида ҳикоялар».

Рус тилида:

18.20 Телевизион янгиликлар.

18.35 «Туёқ, ғилдирак ва саккиз аср». Илмий-оммабоп фильм.

18.55 Совет Армияси жангчилари учун. «Бизнинг почтамиз» деган эшиттириш.

Ўзбек тилида:

19.15 Телевизион янгиликлар.

19.30 «Ярим аср йилномаси» циклидан кўп серияли ҳужжатли телевизион фильмларнинг 1924 йил ҳақидаги серияси.

20.20 «Курашчи ва масхарабоз». Бадиий фильм.

МОСКВА КЎРСАТАДИ

22.00 Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий. «Паранжи сирлари». Телевизион спектакль премьераси Тошкентдан олиб кўрсатилади.

Иккинчи

(5-КАНАЛ)

Ўзбек тилида:

18.00 Ўқув эшиттиришлари программаси. Ўқувчилар учун химиядан. «Металлар коррозияси».

18.30 Ўқитувчилар учун консультация. «Ўқув фильмотекаси жавони».

19.00 Студентлар учун назарий механикадан машғулот.

МОСКВА КЎРСАТАДИ

20.00 Эшиттиришлар программаси.

20.05 Телевизион янгиликлар.

20.15 Интервидение. «Эстония музика санъатининг усталари».

21.00 Ўқувчилар учун. «Пионерия» телевизион агентлиги.

21.30 Марксизм-ленинизм асослари мактаби тингловчилари учун. «Партия — Октябрь йўлбошчиси» (1917 йилнинг март-октябрь ойлари).

22.00 Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий. «Паранжи сирлари». Телевизион спектакль премьераси Тошкентдан олиб кўрсатилади.

23.15 Музикали танаффус.

23.30 «Вақт» информацион программаси.

00.15 Москва эшиттиришларининг охири.

Учинчи

(9-КАНАЛ)

ДУШАНБА КЎРСАТАДИ

Рус тилида:

18.00 Экран — болаларга.

18.30 «Династиянинг бошланиши» деган эшиттириш.

19.00 Янгиликлар.

19.10 Поэзия сатрлари.

19.35 «Котовский». Бадиий фильм.

Тожик тилида:

21.30 Музика жанрлари.

22.00 Янгиликлар.

22.10 Адабий театр.

12 МАРТДА СЕШАНБА

Биринчи

(3-КАНАЛ)

Рус тилида:

17.55 Эшиттиришлар программаси.

18.00 Телевизион янгиликлар.

18.15 «Ҳамиша бўлсин қуёш». Ҳужжатли фильм.

19.00 Кино янгиликлари.

Ўзбек тилида:

20.05 Химия-фармацевтика заводидан «Дори яратувчилар» деган репортаж олиб кўрсатилади.

20.25 Телевизион янгиликлар.

20.45 Ўзбекистоннинг халқаро алоқалари.

21.20 Алишер Навоий туғилган куннинг 525 йиллиги олдидан. «Адабий меросимиз ойнаи жаҳонда» циклидан навбатдаги эшиттириш.

21.50 «Ўзбекистон — Белоруссия меҳмони». Телефильм.

22.10 Концерт.

Иккинчи

(5-КАНАЛ)

Рус тилида:

18.00 Ўқув эшиттиришлари программаси. Ўқувчилар учун тарих фанидан. «Чоризмнинг ағдарилиши» деган темада эшиттириш.

18.30 Эстетик дид.

19.00 Студентлар учун назарий механикадан машғулот.

МОСКВА КЎРСАТАДИ

20.00 Эшиттиришлар программаси.

20.05 Телевизион янгиликлар.

20.15 «Карл Маркс ва Париж Коммунаси». Телеочерк.

20.30 Кичик ёшдаги ўқувчилар учун. «Ранго-ранг» деган эшиттириш.

21.00 Марксизм-ленинизм асослари мактаби тингловчилари учун. «Социализмнинг сиёсий иқтисоди»дан биринчи суҳбат.

21.30 Интервидение. «Санъат оламида».

22.00 «Дарпарда ортидаги нур». Бадиий фильм.

23.15 Музикали танаффус.

23.30 «Вақт» информацион программаси.

00.15 Москва эшиттиришларининг охири.

Учинчи

(9-КАНАЛ)

Рус тилида:

20.00 «Ҳаётга йўл». Телеспектаклнинг биринчи ва иккинчи сериялари. А. С. Макаренко туғилган кунининг 80 йиллигига бағишланади.

КИНО

11 МАРТДА

Замондошинг (1 ва 2-серия) — «ЧАЙКА», НАВОИЙ номли, «ЎЗБЕКИСТОН», «ВОСТОК» «ДРУЖБА» (кечқурун).

Аёллар ҳукмронлиги— «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кечқурун).

12 МАРТДА

Замондошинг (1 ва 2-серия) — «ЧАЙКА», НАВОИЙ номли, «ЎЗБЕКИСТОН» «ВОСТОК», «ДРУЖБА» (кундуз ва кечқурун).

Аёллар ҳукмронлиги — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

ТЕАТР

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 12/III да **Қотил**, 13/III да **Сўнгги қурбон**.

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 11/III да **Икки билагузук**, 13/III да **Кимга тўй, кимга аза**.

ДИССЕРТАЦИЯ ЁҚЛАЙДИЛАР:

1968 йил, 3 апрель кундуз соат 2 да санитария-гигиена ва педиатрия факультетларининг илмий совети мажлисида (морфология корпуси) медицина фанлари кандидати деган илмий даражани олиш учун;

Ю. Е. Ситников: «Болалар нефрит касаллигида қондаги бўлган электролит ва реактивликнинг ўзгариши» деган темада»;

В. Г. Сухотерин: «Ошқозон безларининг фермент ажратиш фаолияти бошқарилишида нерв механизми ҳақида» деган темада.

* * *

1968 йил, 3 апрель кундуз соат 2 да, даволаш ва стоматология факультетларининг илмий совети мажлисида медицина фанлари кандидати деган илмий даражани олиш учун:

Р. З. Давидова: «Гюрза ва эфа илонлар заҳарига қарши тайёрланган қон зардоби таркибидаги гамма — глобулинларнинг айрим биохимик хусусиятлари» деган темада;

У. Ю. Иброҳимов: «Портол гипертензия синдромини хирургик усул билан даволаш натижаси» деган темада

Диссертациялар билан институт кутубхонасида танишиш мумкин (К. Маркс кўчаси, 3-уй).

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

«ВЕЧЕРНИЙ ТАШКЕНТ» — орган Ташкентского горкома КП Узбекистана и Ташгорсовета.

БИЗНИНГ АДРЕС: Тошкент шаҳар, Дзержинский кўчаси, 15-уй.

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ. Коммутатор — В3-02-49 дан В3-02-58 гача, редактор ўринбосарлари — В3-29-33; В3-29-09; масъул секретарлар — В3-27-22; партия, совет ва касаба союз ташкилотлари, шаҳар хўжалиги бўлимлари — В3-29-42; саноат, қурилиш ва транспорт бўлими — В3-27-03; адабиёт, санъат ва маданият бўлими — В3-29-55; хатлар ва оммавий ишлар, физкультура ва спорт бўлимлари — В3-29-70; фан ва олий ўқув юртлари, иллюстрация бўлимлари — В3-27-57; ахборот бўлими — В3-65-57; эълонлар бўлими — В3-81-42.

11 МАРТ, 1968 Й. Р. 09982. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлаштан нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. Индекс 64579. Нашр. № 2354.